

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2015

Romana Kuchaříková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Romana Kuchaříková

**Komparace vzniku studentských hnutí v 60.
letech 20. století ve Spolkové republice
Německo a ve Francii**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Romana Kuchaříková**

Vedoucí práce: **PhDr. Ondřej Matějka, PhD**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

KUCHAŘÍKOVÁ, Romana. *Komparace vzniku studentských hnutí v 60. letech 20. století ve Spolkové republice Německo a ve Francii*. Praha, 2015. 64 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Matějka, PhD.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je komparace vzniku studentských hnutí ve Francii a ve Spolkové republice Německo v šedesátých letech dvacátého století. První část se komplexně zabývá vznikem studentských hnutí ve Francii. Od počáteční situace a impulsů, které vedly studenty k zahájení manifestů, přes samotný průběh vzniku hnutí a s ním spojené mobilizace. Až k popisu ideologických myšlenek nejvýznamnějšího studentského hnutí, cílů a charakteristiky hlavního představitele. Následující část bude analyzovat vznik studentských hnutí ve Spolkové republice Německo. Světové události a specifické situace v zemi, které vedly k vzniku studentských hnutí. Počáteční inspiraci při vzniku hlavních myšlenek hnutí, i následné cíle. Samotné komparaci vzniku studentských hnutí v daných dvou zemích se věnuje třetí část práce. Podstatou této kapitoly je srovnání odlišných i společných znaků při vzniku studentských hnutí. Včetně srovnání příčin vzniku hnutí v celosvětovém kontextu i s ohledem na specifickou vnitropolitickou situaci v dané zemi a porovnání základních myšlenky hnutí i charakteru jejich lídrů. Práce je doplněna přílohami, které obsahují upřesňující informace a dobové fotografie.

Abstract

The aim of this thesis is the comparison of the genesis of student movement in France and in the Federal Republic of Germany in the sixties of the twentieth century. The first part deals comprehensively with the formation of the student movement in France. From the initial situation and impulses that led students to launch manifests

through the associated mobilization. The chapter also describes the most important ideological concept of the student movement, objectives and characteristics the main protagonist. The following section analyze the formation of student movements in the Federal Republic of Germany. World events and the specific situation in the country, which led to the rise of student movements. The initial inspiration for the formation of the main ideas of the movement, as well as subsequent goals. The actual comparison of the genesis of student movements in the two countries focuses on the third part. The essence of this chapter is to compare the different and common features in the development of student movements. Including a comparison of the causes of movement in the global context with regard to specific internal political situation in the country and compared to the basic ideas of movement and character of their leaders. The bachelor thesis is supplemented with attachments, which provide additional information and historical photographs.

Klíčová slova

Studentské hnutí v šedesátých letech; komparace; Francie; Spolková republika Německo; Nová levice; Hnutí 22. března; Socialistický svaz německého studentstva; Daniel Cohn-Bendit; Rudi Dutschke

Keywords

Student Movement in the 1960s; comparison; France; Federal Republic of Germany; New Left; Movement of March 22; German Socialist Student Federation; Daniel Cohn-Bendit; Rudi Dutschke

Rozsah práce: 74 577 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14. 5. 2015

Romana Kuchaříková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za cenné rady, náměty, trpělivost a inspirativní pomoc vedoucímu bakalářské práce PhDr. Ondřeji Matějkovi, PhD.

**Institut mezinárodních studií
Projekt bakalářské práce**

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Romana Kuchaříková

E-mail:

Romana.Kucharikova@seznam.cz

Semestr:

4. (LS)

Akademický rok:

2013/2014

Název práce:

Interpretace aspektu násilí událostí v květnu 1968 ve Francii

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

6. (LS), 2014/2015

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. Ondřej Matějka, PhD

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Při studiu vhodné literatury ve snaze vybrat zajímavé téma bakalářské práce, mě zaujaly události května 1968 ve Francii. Respektive různé interpretace jednotlivých autorů, které odlišně popisují aspekt násilí provázející demonstrace probíhající zpočátku na univerzitách v Paříži, a postupně po celé zemi. Proto jsem se rozhodla porovnat dostupné zdroje, které se zabývají tímto tématem.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Porovnání různých interpretací aspektu násilí v popisování průběhu událostí v květnu 1968 ve Francii. Podle prozatímního studia dostupných zdrojů, předpokládám, že v interpretacích budou značné rozdíly v míře násilí. Mým cílem bude rozdělit literaturu za prvé na zdroje uvádějící vysokou míru násilí a za druhé na zdroje, ve kterých se nevyskytuje násilná povaha průběhu demonstrací. Zároveň bych ráda našla převažující pohled na tuto problematiku.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Bakalářská práce „Interpretace aspektu násilí událostí v květnu 1968 ve Francii“ bude komparací dostupné literatury zabývající se událostmi ve Francii v květnu 1968. Stávky, které se později rozšířily do celé Francie, původně začaly na prestižních vysokých školách v Paříži, například na Sorbonně. Jak některé zdroje uvádí, tak po tvrdých zásazích policistů proti těmto manifestům se zvedla vlna stávek i ze strany dělníků, a Francie se postupně dostávala do stále větší krize. Tyto události vedly k několika změnám, i docela zásadním, jako byl vznik nové vlády usilující o liberalizující změny a modernizaci společnosti ve Francii. Právě aspekt násilí doprovázející průběh demonstrací je v jednotlivých publikacích uváděn odlišně. Zatímco se v některých knihách dočteme, že květen 1968 proběhl bez jakékoli známky násilí, v jiné publikaci se naopak píše o enormní povaze násilí a dokonce jsou uváděny i oběti daných událostí.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Úvodní část práce se komplexně zabývá krizí v květnu 1968 ve Francii. Od počáteční situace a impulsů, které vedly studenty k zahájení manifestů, přes

samotný průběh demonstrací v ulicích Paříže. I následné rozšíření, díky podpoře dělníků, do celé Francie. Až ke změnám, které nastaly po těchto událostech a vedly k větší liberalizaci. Následuje hlavní část práce zabývající se jednotlivými zdroji a jejich popisem průběhu května 1968. Ve srovnávané literatuře budu hledat vyskytující se aspekt násilí a jeho míru. Následně bude literatura rozdělena na zdroje uvádějící vysokou míru násilí a na zdroje neuvádějící násilnou povahu průběhu událostí, popřípadě vyzdvihující nenásilnost. Po analýze literatury v předchozí části, v závěrečné části porovnam náhledy na násilný aspekt událostí a na základě porovnání najdu převažující náhled na aspekt násilí v použité literatuře.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Baudelot, Christian. *Avoir 30 ans en 1968 et en 1998*. Paris: Seuil, 2000.

Capdevielle, Jacques; Rey, Henri. *Dictionnaire de mai 68*. Paris: Larousse, 2008.

Dreyfus-Armand, Geneveve. Gervereau, Laurent. *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde*. Paris : Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988

Ferro, Marc. *Dějiny Francie*. Praha: Lidové noviny, 2006.

Gilcher-Holtey, Ingrid. *Hnutí '68 na Západo: Studentské bouře v USA a západní Evropě*. Praha: Vyšehrad, 2004.

Hoctan, Caroline. *Mai 68 en revues*. Paris: Institut mémoires de l'édition contemporaine, 2008.

Joffrin, Laurent. *Mai 68: Histoire des Evenements*. Paris: Seuil, 1988.

Vaisse, Maurice; Barbier, Colette ... et all. *Mai 68 vu de l'étranger: les événements dans les archives diplomatiques françaises*. Paris: CNRS, 2008.

Weber, Henri. *Que reste-t-il de mai68?: essai sur les interprétations des „Événements“*. Paris: Seuil, 1998.

Wievorka, Olivier. *La France du XXe siècle: deocuments d'histoire*. Paris: Seuil, 1994.

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD.....	2
1. VZNIK STUDENTSKÝCH Hnutí VE FRANCII	5
1.1. SITUACE VE FRANCII	5
1.1.1. <i>Demografické změny</i>	5
1.1.2. <i>Vnitropolitická situace</i>	6
1.1.3. <i>Ekonomika</i>	7
1.1.4. <i>Univerzitní systém</i>	9
1.2. ZAHRANIČNÍ VLIVY	10
1.2.1. <i>Válka ve Vietnamu</i>	10
1.2.2. <i>Nová levice</i>	12
1.3. VZNIK Hnutí	13
1.3.1. <i>Počáteční fáze mobilizace hnutí</i>	13
1.4. Hnutí.....	16
1.4.1. <i>Hnutí 22. března</i>	16
1.4.2. <i>Daniel Cohn-Bendit</i>	17
2. VZNIK STUDENTSKÝCH Hnutí VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE NĚMECKO	18
2.1. SITUACE V SRN	18
2.1.1. <i>Demografické změny</i>	18
2.1.2. <i>Vnitropolitická situace</i>	19
2.1.3. <i>Ekonomická situace</i>	22
2.1.4. <i>Univerzitní systém</i>	23
2.2. ZAHRANIČNÍ VLIVY	25
2.2.1. <i>Válka ve Vietnamu</i>	25
2.2.2. <i>Nová levice</i>	27
2.3. VZNIK Hnutí	28
2.3.1. <i>Počáteční fáze mobilizace hnutí</i>	29
2.4. Hnutí.....	31
2.4.1. <i>Socialistický svaz německého studentstva</i>	31
2.4.2. <i>Rudi Dutschke</i>	32
3. KOMPARACE	34
3.1. SITUACE V ZEMÍCH	34
3.2. ZAHRANIČNÍ IMPULSY	36
3.3. VZNIK Hnutí A POČÁTEK MOBILIZACE	37
3.4. HLAVNÍ Hnutí A JEJICH LÍDŘI.....	38
ZÁVĚR	40
SUMMARY	43
POUŽITÁ LITERATURA.....	44
SEZNAM PŘÍLOH.....	49
PŘÍLOHY	50

ÚVOD

Jedním ze symbolů doprovázejících šedesátá léta dvacátého století se stala nespokojenost mladé generace, převážně studentů, prezentovaná v četných demonstracích po celém světě. Vyspělé země, jako Francie a Spolková republika Německo se potýkaly s krizí spojenou s kritikou společnosti, institucí i samotného způsobu života. Nepokoje, které zpočátku vypukly pouze na univerzitní půdě, byly odrazem celosvětových, ale i lokálních problémů, se kterými nová generaci poválečného „baby boomu“ nesouhlasila a chtěla je změnit. Kritika konzumního způsobu života a jeho odmítnutí s prvky nového myšlení přineslo společenskou i politickou krizi a pomohlo k přeměně konzervativního chápání společnosti.

Cílem bakalářské práce je komparace vzniku studentských hnutí ve Francii a ve Spolkové republice Německo (SRN) v šedesátých letech dvacátého století. V textu se zabývám mezinárodními souvislostmi, ale i lokálními problémy v dané zemi, které vytváří určitá specifika při vzniku studentských hnutí, která hrála hlavní roli při nepokojích v šedesátých letech. Na základě komparace předcházející analýzy vzniku studentských hnutí v jednotlivých zemích, zodpovím následující otázky: Jaké byly příčiny vzniku studentských hnutí ve Francii a ve Spolkové republice Německo? Lze nalézt společné impulsy vedoucí k vzniku hnutí? Probíhal vznik a mobilizace studentských hnutí v obou zemích stejným způsobem? Nebo byl ovlivněn typickým nastavením společnosti a specifickými problémy dané země? Do jaké míry se lišily požadavky a hlavní myšlenky vycházející z programů hnutí? Zjištění odpovědí na tyto otázky potvrdí či vyvrátí mou hypotézu, že vznik studentských hnutí vykazoval společné znaky, cíle a myšlenky, a to i přes odlišný poválečný vývoj v obou zemích.

Práce je rozdělena do tří částí. Úvodní část práce se komplexně zabývá vznikem studentských hnutí ve Francii. Popisuje vznik hnutí od počáteční situace v zemi, včetně impulsů, které vedly studenty k zahájení manifestů, přes samotný průběh vzniku hnutí a s ním spojené mobilizace. Až k popisu hlavních myšlenek a cílů vytyčených v programu hnutí. Následující část analyzuje vznik studentských hnutí ve Spolkové republice Německo. Světové události a specifické situace v zemi, které vedly k vzniku studentských hnutí. Počáteční inspiraci při vzniku hlavních myšlenek hnutí, i následný

program. Samotné komparaci vzniku studentských hnutí v daných dvou zemích je věnována třetí část práce. Hlavním cílem této části je výčet odlišných i společných znaků při vzniku studentských hnutí. V práci se věnuji i srovnání příčin vzniku hnutí v kontextu světových událostí, s ohledem na situaci v dané zemi. Kromě srovnání příčin a počátečních impulsů vzniku hnutí srovnám i základní myšlenky a propagované cíle.

V mé práci jsem použila především literaturu zahraničních autorů. Jako zdroj k uvedení do kontextu událostí šedesátých let jsem čerpala z knihy *Poválečná Evropa* od Tonyho Judta¹, který se komplexně zabývá historií Evropy po druhé světové válce. Jako stěžejní zdroje při popisu vzniku hnutí v obou zemích jsem použila knihu *Mocným navzdory* od Jaroslava Pažouta², *Hnutí 68' na Západě* od Ingrid Gilcher – Holteyové³ a monografii Marka Kurlanskyho *1968: Rok, který otřásl světem*⁴. Tyto knihy se věnují studentským hnutím v šedesátých letech. V kontextu světových událostí popisují vznik hnutí, jejich zásadní příčiny, myšlenky i následný rozpad hnutí a důsledky událostí. Zajímavý pohled přináší kniha *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia*⁵ od profesora politologie na univerzitě v Marylandu Vladimira Tismaneanu, která hodnotí význam a důsledek událostí roku 1968.

Cenné poznatky k analýze vzniku studentských hnutí ve Francii mi přinesly například monografie Laurenta Joffrina *Mai 68: Histoire des Événements*⁶ a velkým přínosem pro pochopení tehdejší atmosféry byla kniha *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde*⁷, obsahující výpovědi aktérů událostí i četné obrazové přílohy včetně fotografií. K části práce zabývající se vznikem studentských hnutí ve Spolkové republice Německo jsem v největší míře využila knihu Martiny Valenty s názvem *Revoluce na pořadu dne*⁸, ve které se autor zabývá kritickou teorií

¹ Tony Judt, *Poválečná Evropa* (Praha: Slovart, 2008).

² Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008).

³ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004).

⁴ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007).

⁵ Vladimír Tismaneanu, *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia* (Budapest: Central European University Press, 2011).

⁶ Laurent Joffrin, *Mai 68: Histoire des Evenements* (Paris: Seuil, 1988).

⁷ Genevieve Dreyfus-Armand et al., *Les années 68: le temps de la contestation* (Brusel: Editions Complexe, 2000).

⁸ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011).

Frankfurtské školy a jejímu využití v hnutích šedesátých let dvacátého století. V této rozsáhlé studii se autor věnuje i mezinárodnímu kontextu vzniku a působení hnutí, i následnému vývoji po roce 1968. K analýze studentských hnutí v Západním Německu jsem využila názory profesora historie Martina Klimkeho z jeho knihy zabývající se studentskými protesty ve Spolkové republice Německo a Spojených státech *The other alliance: student protest in West Germany and the United States in the global sixties*⁹. Další zajímavou publikací tohoto autora je kniha *1968 in Europe: a history of protest and activism*¹⁰ popisující protestní hnutí v celé Evropě, kterou jsem využila i v první kapitole.

K tématu filozofického základu hnutí jsem využila myšlenky hlavního představitele Nové levice Herberta Marcuse z jeho knihy *Jednorozměrný člověk: Studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*¹¹. Další užitečné zdroje mi poskytla odborná elektronická databáze JSTOR.

---

⁹ Martin Klimke, *The other alliance: student protest in West Germany and the United States in the global sixties* (Princeton: Princeton University Press, 2010).

¹⁰ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008).

¹¹ Herbert Marcuse, *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti* (Praha: Naše vojsko, 1991).

1. VZNIK STUDENTSKÝCH HNUTÍ VE FRANCII

1.1. *Situace ve Francii*

1.1.1. Demografické změny

Po druhé světové válce došlo v celosvětovém měřítku k značnému množství změn, které často velmi významným způsobem dotvářely i vnitropolitické dění jednotlivých zemí. Jeden z důsledků konce války, který značně přispěl k událostem šedesátých let ve Francii, je spojen s termínem „baby-boom“. Po demografické ráně, která přišla v období druhé světové války, přichází na konci čtyřicátých let enormní nárůst porodnosti v zemích západní Evropy¹². Vojáci, váleční zajatci a uprchlíci vracející se do vlasti využili finanční podpory od státu a začali zakládat rodiny. Sociální změny měly velký vliv na zvyšování porodnosti a zároveň snižování úmrtnosti novorozenat. Jedním z impulsů pro plánování rodiny bylo nové oprávnění pro matky, kterým byly od roku 1945 vypláceny rodinné přídavky ve formě poštovních poukázek. Od té doby měly matky ve Francii možnost nakládat s vlastním rozpočtem. Ve Francii došlo k nárůstu obyvatel od roku 1946 do konce šedesátých let o třicet procent. Jedním z největších impulsů pro mladé rodiny byla tedy ekonomická prosperita.¹³ Generace poválečného baby-boomu nezažila hrůzy války a ani s ní spojené strádání. Narodila se do konzumní společnosti a vnímala okolní svět, z velké části díky práci jejich rodičů, plný hojnosti. Všeho byl dostatek a mladí si mohli užívat všech výtobyků moderní společnosti. Nárůst populace s sebou přinesl i ekonomický rozvoj. Došlo ke zvyšování spotřeby potravin, ošacení, stavěly se nové domy a na aktuálnosti získávala i potřeba změny školského systému, který by pojmul takové množství mladých lidí, kteří chtěli naplno využít své možnosti ve společnosti. Tato mladá generace nepoznamenaná válkou, ale spíše hudbou a filmy, si užívala nový svět bez materiálních omezení, ve kterém si chtěla vydobýt své adekvátní místo.¹⁴

---

¹² Viz příloha č. 1: Počet narozených dětí od roku 1946 do roku 1990 ve Francii (graf).

¹³ C. Bonvalet, et al. *Renewing the Family: A History of the Baby Boomers* (Switzerland: Springer, 2015), accessed Mai 14, 2015,

http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloadaddocument/9783319085449-c1.pdf?SGWID=0-0-45-1481403-p176815298/.

¹⁴ Laurent Joffrin, *Mai 68: Histoire des Evenements* (Paris: Seuil, 1988), 30–32.

1.1.2. Vnitropolitická situace

Vnitropolitická situace v šedesátých letech ve Francii se dá hodnotit z několika pohledů. První z nich je spjat s osobností Charlese de Gaulla. Dne 5. října 1958 vznikla ve Francii pátá republika v čele s generálem de Gaullem, snažící se o vytvoření politické kontinuity a stability, která chyběla v předchozí třetí a čtvrté republice. Nově vzniklý režim byl pod striktním dohledem prezidenta de Gaulla.¹⁵ Své postavení si de Gaulle upevnil v nové ústavě posílením moci vlády a pravomocí prezidenta. I když došlo v průběhu několika let k úpravám ve státní administrativě, poměr moci mezi prezidentem a parlamentem zůstal bez zásadních změn.¹⁶ Autoritativní vláda prezidenta bez možnosti dialogu vytvořila gaullistický konzervativní režim, který napomohl k rozšíření antiautoritářských myšlenek mezi mladou generací.¹⁷

Další možný pohled je v kontextu mezinárodním, převážně s ohledem na francouzskou koloniální politiku. Francie vedla v období od roku 1954 do roku 1962 válku v Alžírsku. Zveřejnění hrůzného chování francouzských jednotek, které doprovázelo snahu o ukončení povstání usilujících o vytvoření suverénního a nezávislého Alžírsku, razantně rozdělilo obyvatele Francie a zvedlo vlnu odporu ze strany široké veřejnosti, která svůj postoj prezentovala při demonstracích. Válka v Alžírsku způsobila radikalizaci francouzské mládeže. Ve studentských organizacích po mnoho let převládali stoupcí pravice, ale v roce 1960 se v důsledku koloniální války stav změnil, a sílila levice. Alain Geismar, 19 let, byl jedním z organizátorů demonstrace v říjnu 1961 v Paříži, která byla rozehnána střelbou policie, a při které došlo i ke ztrátám na životech v řadách demonstrantů.¹⁸ Alžírská krize vytvořila zásadní trhlinu ve francouzské společnosti a dopomohla k pádu čtvrté a vzniku páté republiky. Došlo k určité přeměně politického chápání, v důsledku zděšení nad zvěrstvy používanými při prosazování koloniální politiky.¹⁹ Ukončení války v Alžírsku stabilizovalo na pár let generálův režim a umožnilo orientaci na řešení vnitropolitických problémů.

¹⁵ Vladimír Tismaneanu, *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia* (Budapest: Central European University Press, 2011), 82.

¹⁶ Jaroslav Kudrna et al., *Dějiny Francie* (Praha: Svoboda, 1988), 626.

¹⁷ Charles de Gaulle se stal častým terčem projevů nespokojenosti. Viz příloha č. 2: Karikatura Charlese de Gaulla (obrázek).

¹⁸ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Sloart, 2007), 245–246.

¹⁹ Kristin Ross, *May '68 and its afterlives* (Chicago: University of Chicago Press, 2002), 38–40.

Situace ve Francii vytvořila nový vzor možné opozice proti francouzské politice. Protestující studenti a intelektuálové nové levice ukázali při svém jednání nezávislou sílu odlišující se od politických stran.²⁰ Lidé, kteří se začali v 60. letech angažovat ve veřejném životě ve Francii, nevstupovali do žádných stran. Naopak se snažili odmítnout vedení a žít tak dle antiautoritářského kodexu. Občané zavrhovali studenou válku, ve které byli pod tlakem zvolit si jednu ze stran. Zároveň odmítali de Gaullovo naléhání na výběr mezi ním a komunisty. Lidé chtěli nalézt alternativu k volbám, které jim byly neustále předkládány. Vyvrcholením byl rok 1968, který znamenal pokus vytvořit tuto alternativu, tedy prostor mezi těmito vyhraněnými volbami.²¹

1.1.3. Ekonomika

Konec nákladné války v Alžírsku přispěl kromě uklidnění situace ve společnosti i ke zlepšení ekonomické situace. Díky zvyšování reálných mezd v letech 1963 až 1969 o 3,6 % si většina francouzských obyvatel mohla dovolit v plné míře užívat vymoženosti moderní doby. Z Francie se stala konzumní společnost. Lidé kupovali nové automobily, telefony a televize. Právě televizní vysílání, vlastněné státem, se stalo důležitým prvkem při kontrole a prosazování politiky ve Francii.²² Nové technologie, dobrým příkladem se staly právě možnosti televizního vysílání, přinesly i nové možnosti rozšiřování globálních otázek do podvědomí velkého množství lidí. Kulturní změny, které přišly s konzumní společností, znamenaly i změnu v chápání okolního světa. Jedním z aspektů života se stalo hledání nových inovací a možností a s tím začalo i zpochybňování starých hodnot. Rychlá ekonomická modernizace začíná měnit sociální složení francouzské společnosti.

Díky ekonomickému nárůstu dochází k podpoře nových a rozvoji stávajících odvětví průmyslu. Dochází i k otevírání nových továren. V polovině šedesátých let nastal přelom a hospodářská situace se začala zhoršovat. I když tempo hospodářského

---

²⁰ Richard Johnson, *The French Communist Party versus the Students: Revolutionary Politics in May – June 1968* (New Haven: Yale University Press, 1972), 43.

²¹ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 250-251.

²² Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 246–247.

růstu klesalo, ceny naopak rapidním způsobem rostly.²³ Náhlý nárůst populace zvedl ceny, ale i nezaměstnanost. Vláda se začala bát inflace a v roce 1967 připravila opatření ke stabilizaci ekonomické situace. Nízké mzdy a vyšší částky odváděné na sociální zabezpečení zvedly vlnu nevole ze strany dělníků. Tato nespokojenost dělnické třídy vedla k několika demonstracím.²⁴ Horší pracovní podmínky uvnitř továren, nízké mzdy, prodlužování pracovní doby, nerovné zacházení s dělníky, kteří nemají téměř žádná práva a špatné vztahy mezi vedením a řadovými zaměstnanci, se staly jedním ze znaků doprovázejících poválečnou prosperitu. V podnicích se ozývaly hlasy volající po možnosti spolurozhodování, na což odbory nereagovaly. Jedním z příkladů byla stávka 23. ledna roku 1968 v továrně firmy Renault v Caen.²⁵ Nespokojenost dělníků přinesla stagnaci některých průmyslových odvětví. Tím došlo k vytvoření začarovaného kruhu, který stále kumuloval projevy zakořeněné nespokojenosti, která se projevila v průběhu následujících květnových událostí. Značná část dělnické třídy se připojila se svými požadavky k demonstrujícím studentům. I požadavky dělníků se připojením ke studentům změnily, když k původnímu cíli, kdy usilovali převážně o zvýšení mezd a změnu pracovní doby, se přidaly i návrhy na strukturální reformy v závodech a podnicích.²⁶

Špatná ekonomická situace vedla i k celkovému uvědomění zhoršení sociálního života a snižování životní úrovně. K ekonomickým problémům se přidávala stále se zvětšující nezaměstnanost, která činila v roce 1966 350 000 nezaměstnaných a v první polovině roku 1968 se dostala přes hranici půl milionu lidí bez práce. Toto číslo uvádějící nejvyšší nezaměstnanost v poválečné historii Francie, napomohlo k výraznému růstu napětí ve společnosti.²⁷ Stalo se pouze otázkou času, kdy napětí nejen v továrnách, ale i v celé společnosti získá potřebný impuls k projevu, a zasáhne celý systém. Tento impuls v šedesátých letech vytvořili studenti.

---

²³ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 54.

²⁴ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 247.

²⁵ Michael Seidman, *The imaginary revolution: Parisian students and workers in 1968* (New York: Berghahn, 2004), 163.

²⁶ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 83.

²⁷ Jaroslav Kudrna et al., *Dějiny Francie* (Praha: Svoboda, 1988), 646 – 648.

1.1.4. Univerzitní systém

Nová průmyslová odvětví a poptávka po kvalifikované pracovní síle přivedly ohromné množství nových studentů na pařížské univerzity.²⁸ Pro dospívající a početnou generaci z éry takzvaného „baby boomu“, se jednou z nejzávažnějších starostí v prosperující konzumní společnosti stala otázka vzdělání. Studium na střední škole se po určitých sociálních reformách týkalo i žáků z nižších sociálních vrstev. Díky finanční dostupnosti studia se rapidně zvětšoval počet maturantů, a tím se zvýšil i zájem o vysokoškolské studium. Univerzitní systém řízený státem fungoval až do šedesátých let, ale s příchodem početné mladé generace přišla potřeba zásadních reforem.²⁹ Právě v šedesátých letech došlo k enormnímu nárůstu vysokoškolských studentů. Například v roce 1958 navštěvovalo francouzské univerzity 175 000 studentů a následně v roce 1968 počet vzrostl na 530 000 vysokoškoláků.³⁰ Toto ohromné množství studentů valících se na fyzicky, organizačně a intelektuálně nepřipravené univerzity, vytvořilo nevyhnutelné napětí vedoucí k následné krizi.³¹

Jedno z možných řešení vysokoškolské situace, nabízející se zvětšení kapacity ubytovacích míst pro studenty, bylo realizováno formou stavby komplexů na předměstí Paříže. Jedním z takto vytvořených komplexů bylo například univerzitní centrum v Nanterre, které vzniklo jako pobočka Sorbonny pro výuku humanitních věd v roce 1964 podle vzoru univerzitních kampusů v Americe.³² Budovy postavené ve spěchu začaly vytvářet izolované anonymní studenty, ve kterých se tiše kumulovalo zklamání. Zastaralé metody a struktury nedokázaly reagovat na modernizaci a demokratizaci společnosti. Místo posílení vztahu mezi studenty a profesory se vytvářela propast vznikající z autoritářské povahy fungování univerzit.³³ I když se vláda snažila stavět nové budovy, podmínky ke studiu se stále zhoršovaly a kapacity učeben nestačily pro takové množství studentů. Celkově se studijní podmínky spíše zhoršovaly.

²⁸ „1968: The general strike and the student revolt in France,“ last modified May 28, 2008, <http://www.wsws.org/en/articles/2008/05/may1-m28.html>.

²⁹ Raymond Boudon. „The French University Since 1968.“ *Comparative Politics* Vol. 10 No. 1 (Oct., 1977): 89-99. Accessed Mai 14, 2015, <http://www.jstor.org/stable/421911/>.

³⁰ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 548.

³¹ E. J. Hobsbawn, *Věk extrémů: krátké 20. století 1914 – 1991* (Praha: Argo, 1998), 309.

³² Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 56.

³³ Laurent Joffrin, *Mai 68: Histoire des Evenements* (Paris: Seuil, 1988), 42.

K nespokojenosti se samotným studiem a prostředím se přidal i strach o budoucnost, jelikož se pro takové množství absolventů těžce sháněly odpovídající pracovní pozice.³⁴

Francouzský ministr školství Christian Fouchet předložil jako řešení problému v roce 1963 reformní plán, který začal platit na začátku akademického roku 1967/68.³⁵ Nový vzdělávací systém spočíval v rozdělení vysokoškolského studia do několika cyklů, kdy každý stupeň měl odpovídat úrovni následného zaměstnání.³⁶ Například dvouletý stupeň, který přinesl základní znalosti, měl připravit studenty k vykonávání nižších pozic, popřípadě k postupu k dalšímu stupni. Splněním druhé úrovně získal student licenci stát se učitelem. K titulu doktorské úrovně se dostali studenti až po úspěšném ukončení třetího cyklu.³⁷ Reforma také měla přinést změnu v průběhu přijímacího řízení, kdy se na vysokou školu měli dostat selektivním způsobem pouze nadaní studenti. Tímto opatřením by se snížil počet přijímaných uchazečů.³⁸ Plán měl poskytnout vzdělání v úrovních, které byly stěžejní pro chod ekonomiky státu, podporoval specializaci a vědecko-technické zaměření. Proti této státní reformě se na univerzitách ozvaly nespokojené hlasy. Studentské odborové hnutí Národní svaz francouzského studentstva³⁹ protestovalo proti těmto změnám, ale nepodařilo se jim získat potřebnou podporu ze strany většího množství studentů.⁴⁰

1.2. *Zahraniční vlivy*

1.2.1. **Válka ve Vietnamu**

Jedním z hlavních podnětů při vznikajících nepokojích nejen ve Francii, ale i v jiných zemích, byla válka ve Vietnamu. Vietnam se stal, po stažení Francie z této

---

³⁴ Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 136-137.

³⁵ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 79.

³⁶ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 213.

³⁷ D. L. Hanley and A. P. Kerr and N. H. Waites, *Contemporary France: Politics and Society Since 1945* (Routledge, 2005), 273.

³⁸ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 213.

³⁹ Union nationale des étudiants de France (UNEF)

⁴⁰ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 79.

oblasti v roce 1954, ohniskem krize americké zahraniční a bezpečnostní politiky.⁴¹ Díky novým technologiím byly informace o válce ve Vietnamu přístupné široké veřejnosti po celém světě. Sdělovací prostředky, převážně televize, intenzivně zobrazovaly obrazy ze samotného průběhu války. Vietnamské válce se proto často říká „televizní válka“, která přenesla všechny hrůzy přímo do obývacích pokojů diváků. Otevřená společnost přinesla i otevřené informace o válce vyvolávající ohromnou řadu reakcí v Evropě, ve Spojených státech, ale například i v Japonsku.⁴²

Vietnamská válka tak přinesla významný impuls k vzniku, popřípadě mobilizaci hnutí kritizujících společnost. „Sociální hnutí mohou být posílena a urychlena vnějšími faktory: „kritickými událostmi“..., jež uvádějí v názorový soulad různorodé účastníky, způsobující zlom ve vztahu každodennosti, obyčejnosti, k „normálnímu“ chápání doby, a tím nutí jak jednotlivce, tak skupiny zaujímat stanovisko a vyvolávají očekávání a požadavky. Ofenziva Tet z počátku roku 1968 byla touto „kritickou událostí“.“⁴³ V den Vietnamského Nového roku⁴⁴, 30. ledna 1968, došlo k nečekanému útoku Vietcongu proti Jižnímu Vietnamu. Americkým vojákům se podařilo potlačit ofenzívu, ale zaplatili velkou daň. Masivní bombardování si vyžádalo značné množství převážně civilních obětí. O hrůzách, které byly prováděny, informovala média po celém světě. Veřejnost byla silně otřesena. Postup amerických vojsk vyvolal ohromnou vlnu antiamerikanismu.⁴⁵ Mobilizace ve Francii proti válce ve Vietnamu nebyla tak výrazná, oproti například Spolkové republice Německo nebo Spojeným státům. Jedním z možných důvodů byl postoj de Gaulla, který veřejně kritizoval americkou zahraniční politiku vůči Vietnamu.⁴⁶

---

⁴¹ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 35.

⁴² David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 12–13.

⁴³ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 70.

⁴⁴ Vietnamský Nový rok = Tet, odtud název ofenzívy.

⁴⁵ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 11–12.

⁴⁶ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 43.

1.2.2. Nová levice

Formování hlavních myšlenek studentských hnutí bylo významným způsobem postaveno na teoriích Nové levice. Nová levice vznikla na přelomu padesátých a šedesátých let ve Spojených státech Amerických a odtud se její principy rozšířily především do západoevropských zemí. Původně šlo o intelektuální kroužky vymezující se proti staré tradici a tradičním socialistickým, sociálnědemokratickým a komunistickým stranám. Toto vymezení se formovalo na základě zásadních politických události, jako byl například komunistický puč v roce 1948 v Praze, XX. sjezd KSSS v roce 1956 a ve stejném roce i násilné potlačení maďarského povstání. Jedním z impulsů pro formování teorií Nové levice byla i samotná studená válka, kde podle stoupenců tohoto směru chyběla diskuze o atomovém zbrojení. Tento společensko-politický myšlenkový směr se snažil o novou interpretaci marxismu a zachycení původních záměrů Karla Marxe studiem jeho raných děl.⁴⁷

Nová levice měla v Evropě své zastánce převážně v řadách studentů a intelektuálů. Požadovala participativní demokracii nejen na univerzitách, kde byl její vliv nejsilnější, ale v celé společnosti. V Nové levici se skloubilo několik ideových směrů, které se dotvářely specifickými faktory společnosti ve Francii. Nová levice ve Francii nevytvářela žádný jednotný politický program. Rozhodujícím termínem pro ně byl výraz odcizení a odmítání konzumní společnosti, která odcizení na základě centralizovaných struktur vytváří. Zamítli politickou i ekonomickou koncentraci moci ve prospěch decentralizované společnosti a podporovali proces uvědomění a seberealizaci jedince, který se ve vzniklé autoritářské společnosti odcizil okolnímu prostředí. Představitelé Nové levice neměli důvěru ve státní moc, odsuzovali byrokracii a reprezentativnost vlády. Témata, která vytvořila jednotící sílu vedoucí k demonstracím, byla mimo jiné také vietnamská válka i globální imperialismus a odcizení jedince v kapitalistické společnosti. Jejich politikou bylo existencionální smýšlení „tady a teď“. Nejvlivnější hlas v této nové filozofii měl Herbert Marcuse.⁴⁸

Herbert Marcuse se narodil ve Frankfurtu nad Mohanem, před Hitlera k moci opustil Německo a v roce 1934 emigroval do Spojených států, kde zůstal a stal

⁴⁷ Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě*, 18–19.

⁴⁸ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 33–35.

se profesorem politologie na univerzitě v Kalifornii.⁴⁹ Některé Marcusovy myšlenky, jako například kritiku moderní společnosti, která se snaží ovládnout způsob myšlení jedince tím, že mu určuje, způsob, jakým má žít a jaké hodnoty má uznávat a o co usilovat, převzala i studentská hnutí ve Francii.⁵⁰ Marcusovy myšlenky, i další ideologické zdroje Nové levice rozšiřovaly časopisy *Socialisme ou Barbarie*, *Arguments* a *Intenationale Situationniste*.⁵¹

1.3. Vznik hnutí

V důsledku nespokojenosti s objektivními faktory, kterými byly zahraniční události, vnitropolitická situace, ekonomika, komplexní kritika společnosti a v neposlední řadě nespokojenost s univerzitním systémem, vznikala nová hnutí. Od poloviny šedesátých let se ve Francii začaly formovat radikálně smýšlející levicové skupiny. Původně byl nejvýznamnější studentskou organizací Národní svaz francouzských studentů. Ten přestal plnit představy radikálních studentů, když v prezidentských volbách 1965 odmítla skupina asi 600 radikálně levicově orientovaných lidí volit společného kandidáta levice Mitteranda, a proto byla v roce 1966 vyloučena ze Svazu komunistických studentů⁵². Část Svazu komunistických studentů vytvořila v roce 1966 novou trockistickou organizaci s názvem Mladí komunističtí revolucionáři⁵³. JCR se svým působením angažovala převážně proti válce ve Vietnamu.⁵⁴

1.3.1. Počáteční fáze mobilizace hnutí

Prvotní impuls vedoucí k celorepublikovým nepokojům vznikl na univerzitní půdě, kde se studenti v přeplněných školách nudili a začínali být otráveni konzumní společností a jejími hodnotami.⁵⁵ V roce 1964 se na předměstí Paříže otevřel

⁴⁹ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 40.

⁵⁰ Herbert Marcuse, *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti* (Praha: Naše vojsko, 1991), 113–114.

⁵¹ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 55.

⁵² Union des étudiants communiste (UEC)

⁵³ Jeunesse communiste révolutionnaire (JCR)

⁵⁴ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 55.

⁵⁵ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 249.

ultramoderní kampus ze skla a oceli. Do roku 1968 bylo v Nanterre ubytováno 12 000 studentů. V tomto narychlo postaveném a chladně působícím komplexu⁵⁶ studenti cítili spíše odcizení.⁵⁷ Anonymita vznikající na univerzitě v Nanterre v důsledku přeplněné kapacity, jak ji popisuje někdejší děkan Pierre Grappin, napomohla k vytvoření jedné skupin vedoucích až k masovým demonstracím.⁵⁸

Univerzita v Nanterre byla obklopena domy severoafrických a portugalských imigrantů a komplexy továren. Již samotné prostředí umocňovalo nespokojenost studentů. K tomu se ještě přidaly malé možnosti společenského vyžití. Nebyly zde například žádné kavárny a studenti tak byli odkázáni zdržovat se převážně na pokoji, kde panovala přísná pravidla. Nesměli měnit nábytek, vařit, diskutovat o politice a návštěva pokojů opačného pohlaví byla přísně zakázána.⁵⁹ I přes zákaz, ale docházelo k častým návštěvám mezi mužskými a ženskými kolejemi. Kolejné nikdo neplatil a kromě řádných studentů se zde našlo i množství ilegálně ubytovaných členů, drogových dealerů a narkomanů.⁶⁰ Nesouhlas se zákazem návštěv opačného pohlaví na kolejích projeví studenti již v dubnu roku 1967. Skupina chlapců, včetně Daniela Cohn-Bendita⁶¹ se na protest utábořila ve vstupní hale jedné z ženských kolejí.⁶² K tomuto faktoru prostředí se přidal autoritativní univerzitní systém se zastaralým způsobem vyučování a ve studentech se začalo hromadit zklamání. Neschopnost vlády reagovat na ekonomický a společenský vývoj na univerzitách adekvátní reformou celého vzdělávacího systému, vytvořila hlavní impuls k vyjadřování nespokojenosti na pařížských univerzitách.

Počátkem roku 1968 se začalo objevovat čím dál tím více provokujících akcí nespokojených studentů. Dne 6. ledna, Daniel Cohn-Bendit vyslovil nesouhlas s knihou Françoise Missoffa, ministra pro školství a mládež, který přijel na univerzitu

---

⁵⁶ Viz příloha č. 3: Univerzita v Nanterre (fotografie).

⁵⁷ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 86.

⁵⁸ Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 100–104.

⁵⁹ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 251.

⁶⁰ Tony Judt, *Poválečná Evropa* (Praha: Slovart, 2008), 419.

⁶¹ Daniel Cohn-Bendit se stal jednou z ústředních postav nepokojů v roce 1968.

⁶² David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 86

k příležitosti slavnostního otevření bazénu.⁶³ Daniel Cohn-Bendit mu při této příležitosti vyčetl, že napsal knihu o mládeži, ve které se neobjevilo ani slovo o sexu. Toto téma bylo u studentů, kvůli přísným pravidlům návštěv opačného pohlaví na pokojích kolejí, velmi populární. Na úrovni celé společnosti, která byla velmi konzervativní, se řešila otázka antikoncepce, potratů a postavení žen, které, když si chtěly otevřít i bankovní účet, potřebovaly svolení manžela.⁶⁴

K pocitu frustrace z místního prostředí a celkově univerzitního systému se přidal další činitel rozdmýchávající nespokojenost studentů: zmíněná reforma univerzit v roce 1967. Jako reakce vznikla v Nanterre skupina politických aktivistů s názvem *enragés*, neboli „zběsilí“. Tato skupina měla původně pouze dvacet pět členů, ale dokázala způsobit zásadní problémy narušující přednášky i celkový chod univerzity. Dne 26. ledna 1968, k velké nespokojenosti studentů i učitelského sboru, policie rozehnala shromáždění *enragés*. Jednání policie a vlády hrálo významnou roli v rozšiřování působnosti hnutí. Snaha o zničení těchto skupin vedla pouze k další eskalaci prosazování radikálních myšlenek a následných demonstrací. Během března již docházelo k pravidelným protestům.⁶⁵

Snaha vedení univerzity vyřešit situaci přinesla opačný účinek. Rektor neschválil požadavek demonstrujících na větší prostor pro jejich působení a odmítl se zastat čtyř studentů z Nanterre, kteří byli zatčeni při demonstraci proti válce ve Vietnamu, která se konala 17. března.⁶⁶ Při demonstraci došlo k menším potyčkám a za rozbití okna jedné z poboček American Express Bank byl zatčen Xavier Langlade, student z Nanterre a člen skupiny JCR.⁶⁷ Langlade byl na území univerzity velmi známý a tak, když se zpráva o jeho zatčení roznesla, Daniel Cohn-Bendit využil své taktické představitivosti a vzniklé příležitosti k mobilizaci. Následovaný dalšími členy skupiny informoval ostatní studenty na přednáškách o policejních represích a zatčených studentech ze 17. března, čímž se skupina značně rozrostla. Následně se 22. března Enragés rozhodli k symbolickému kroku, obsazení administrativní budovy, věže,

⁶³ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 56.

⁶⁴ „22 mars 1968: l'émergence de Cohn-Bendit,“ last modified March 24, 2008, <http://www.lefigaro.fr/actualites/2008/03/21/01001-20080321ARTFIG00764--mars-l-emergence-de-cohn-bendit.php>.

⁶⁵ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 251–252.

⁶⁶ Kurlansky, *1968*, 252.

kteřá byla dominantou celého areálu.⁶⁸ Při této příležitosti vzniklo pod vedením Daniela Cohn-Bendita Hnutí 22. března⁶⁹, které mělo zásadní roli v průběhu následujících událostí.⁷⁰

1.4. Hnutí

1.4.1. Hnutí 22. března

Nejvýznamnějším studentským hnutím se stalo Hnutí 22. března se svým vůdcem Danielem Cohn-Benditem. Tato skupina byla méně ideologická a díky roztržičnosti názorů členů nebyla schopná shodnout se na jediném teoretickém bodě. Díky společným aktivitám se ale podařilo členům hnutí najít konsensus aspoň v několika tématech, například boj proti imperialismu a nové požadavky na změny nejen na univerzitě, ale v celé společnosti.⁷¹ Zavrhovali studenou válku s možností vybrat si jednu ze stran a k těmto dvou omezeným a značně vyhraněným volbám chtěli alternativu.⁷² Hlavní myšlenky tohoto spíše anarchisticky vedeného hnutí jsou akce, fantazie a spontánnost.⁷³ Hnutí 22. března jedná přímo, provokačně a své jednání upravuje podle situace. Pro tyto strategie se hnutí inspirovalo v myšlenkách Nové levice, ze které částečně přebralo i chápání světa, který vnímá jako antidogmatický, antibyrokratický a antiautoritářský.⁷⁴

Hnutí 22. března si vytvořilo originální formu organizace bez byrokratických struktur. Díky spontánnosti a vytvoření studentských výborů dokázalo hnutí odstranit překážky přicházející během událostí, jako byly například nepřiměřené zásahy policie během demonstrací, a využít jich naopak k efektivnější mobilizaci. Úspěšnou mobilizací

⁶⁷ JCR = Mladí komunističtí revolucionáři (Jeunesse communistes révolutionnaires)

⁶⁸ Laurent Joffrin, *Mai 68: Histoire des Evenements* (Paris: Seuil, 1988), 48.

⁶⁹ Mouvement du 22 mars

⁷⁰ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 56.

⁷¹ „Enragés a situacionisté v okupačním hnutí: Francie, květen-červen 1968,“ last modified February 11, 2011, <https://kknihovna.wordpress.com/2011/02/11/enrages-a-situacioniste-v-okupacnim-hnuti-francie-kveten-cerven-1968/>.

⁷² Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 250–251.

⁷³ Laura Sharpe. „Mai 68: Une Revolution Culturelle.“ Senior Honors Projects Paper 31 (2006): 1-34. Accessed May 14, 2015, <http://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=srhonorsprog>.

dokázalo Hnutí 22. března, které bylo původně tvořeno malou skupinkou studentů, dostat Francii do celospolečenské krize.⁷⁵ Hnutí 22. března napomohlo také k vytvoření symbolu tohoto období. Tímto symbolem se ve Francii stal Daniel Cohn-Bendit.

1.4.2. Daniel Cohn-Bendit

Daniel Cohn-Bendit se narodil 4. dubna 1945 v Monatanu ve Francii, kam utekli jeho rodiče z Německa před nacistickým režimem. V roce 1958 se přestěhoval do Německa, kde si zvolil německé občanství a absolvoval zde střední školu. Po ukončení střední školy v roce 1965 se vrátil do Francie a na univerzitě v Nanterre začal studium sociologie.⁷⁶ Cohn-Bendit se stal ústřední postavou studentských protestů ve Francii, za což vděčil především svému přednesu, kterým dokázal pobavit publikum, i když jeho projevy byly plné spíše zmatečných informací. Stala se z něj „mediální hvězda“ a on tuto úlohu přijal a reportérům se velmi ochotně a bez sebekritiky stavěl na odív.⁷⁷ Po nepokojích v roce 1968 byl francouzskou vládou vyloučen z Francie a svou další kariéru započal ve Frankfurtu nad Mohanem. Nyní je členem Evropského parlamentu za německou stranu Zelených.⁷⁸

Daniel Cohn-Bendit měl především smysl pro humor a díky svému „upřímnému“ vystupování se stal velmi oblíbeným. A stejně jako Hnutí 22. března nemělo pevnou organizaci, i sám Cohn-Bendit jednal spíše spontánně, na základě měnící se situace. Jak on sám uvedl, intenzita studentského hnutí ho překvapila. Mimo myšlenek Nové levice, se také inspiroval u jiných vrchních představitelů hnutí v dalších zemích a spojitost mezi nimi byla udržována díky televiznímu vysílání.⁷⁹

---

⁷⁴ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 79–80.

⁷⁵ „Le mouvement du 22 mars, entre théorie et pratique,“ last modified December 12, 2011, <http://www.zones-subversives.com/article-le-mouvement-du-22-mars-entre-theorie-et-pratique-92125637.html>.

⁷⁶ „Daniel Cohn-Bendit – Biography,“ <http://www.cohn-bendit.eu/en/dany/bio>.

⁷⁷ „Enragés a situacionisté v okupačním hnutí: Francie, květen–červen 1968,“ last modified February 11, 2011, <https://kknihovna.wordpress.com/2011/02/11/enrages-a-situacioniste-v-okupacnim-hnuti-francie-kveten-cerven-1968/>.

⁷⁸ „Daniel Cohn-Bendit – Biography,“ <http://www.cohn-bendit.eu/en/dany/bio>.

⁷⁹ Mark Kurlansky, *1968: rok, který otřásl světem* (Praha: Slovart, 2007), 254–255.

2. VZNIK STUDENTSKÝCH HNUTÍ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO

2.1. *Situace v SRN*

2.1.1. Demografické změny

Jednou z příčin vzniku protestních hnutí v šedesátých letech v Západním Německu byly důsledky demografického nárůstu obyvatelstva. Po druhé světové válce docházelo ve většině zemí Evropy včetně Německa k masovému uzavírání sňatků a zakládání rodin. V Západním Německu navíc dopomohlo k enormnímu stoupaní porodnosti velké množství uprchlíků z Německé demokratické republiky, kdy většina příchozích byli mladí lidé, kteří chtěli využít lepší životní úrovně pro založení rodiny. Podle statistik se 95% uprchlíků minimálně jedenkrát za život oženilo a ze všech narozených dětí bylo 94% manželských. Mimořádný hospodářský růst vedl ke zlepšení životní úrovně a právě toto zlepšení se stalo základní příčinou procesu sociálních proměn v západoněmecké společnosti. Početná dospívající generace se postupně dostávala do studentského věku a s vidinou nových možností světa plného nových možností a blahobytu se zvedal i zájem o vzdělání. Kvalita vzdělání celkově byla v poválečném Německu na velmi špatné úrovni. I přesto, že došlo k určitým reformám ve vzdělání a například od roku 1963 do roku 1975 se náklady na vzdělání zvedly o 46,6 miliard DM, nebyly kapacity na školách dostačující.⁸⁰ Počet studentů vstupujících na univerzity vzrostl mezi lety 1960 a 1966 z počtu 195 000 na 281 000. Se zvýšením počtu studentů došlo i ke zvýšení počtu fakultního personálu a asistentů profesorů, což snížilo osobní kontakt mezi profesory a studenty.⁸¹ Generace „baby boomu“ je ve všech fázích svého života označována za znevýhodněnou. Nastoupila na základní školu do přeplněných tříd, následně nestačily ani kapacity univerzit, stejně tak se potýkala i s nedostatkem pracovních pozic a možností k bydlení.⁸²

⁸⁰ Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 201–205.

⁸¹ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 78.

⁸² Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 206.

2.1.2. Vnitropolitická situace

Německo jako stát zodpovědný za druhou světovou válku, si prošlo velmi specifickým poválečným vývojem. Po skončení války v roce 1945 bylo Německo rozděleno do čtyř okupačních zón pod správou vítězných mocností, mezi jejichž hlavní cíle patřily demilitarizovat, denacifikovat a demokratizovat nacistické Německo.⁸³ Dne 23. května 1949 vznikla na území okupovaném Francií, Velkou Británií a Spojenými státy americkými, Spolková republika Německo. Ze sovětské zóny se 7. října 1949 stala Německá demokratická republika.⁸⁴ Německo tak bylo rozděleno až do znovusjednocení v roce 1990.

Ve Spolkové republice Německo díky podpoře Spojených států amerických probíhala poválečná obnova válkou zdevastovaného státu velmi pozitivním způsobem. Čerpání finanční pomoci poskytnuté z Marshallova plánu přineslo Západnímu Německu pomoc k nastartování hospodářství. Stabilizace hospodářství přispělo i k celkové stabilizaci společnosti. Nyní nebylo potřeba řešit zásadní materiální nedostatky a mladí lidé se začali zajímat o kulturu, která se díky novým technologiím, například televizi, stala jednoduše dostupnou pro všechny. Celková společenská změna hodnot přicházející v šedesátých letech přiměla poválečnou generaci zajímat se více o dění ve světě i v zemi, čímž došlo i k určité politizaci mládeže, která se stala více kritickou k okolnímu světu.⁸⁵

Nespokojenost mladé generace, která vedla až k událostem roku 1968, eskalovala během šedesátých let jako důsledek politických událostí nejen ve Spolkové republice Německo, ale i ve světě. Po rozdělení Německa se Spolková republika Německo vyvíjela na základě demokratických hodnot, které byly již počátkem šedesátých let otřeseny. Nedůvěra v politické zřízení země začala již v roce 1959, kdy byl na konferenci Sociálnědemokratické strany Německa v Bad Godesbergu schválen nový stranický program. Tímto programem strana ztratila svou původní podobu dělnické organizace a vydala se cestou směřující k lidové straně.⁸⁶ Vnitropolitická

⁸³ Mary Fulbrook, *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost* (Praha: Grada, 2010), 109–111.

⁸⁴ Fulbrook, *Dějiny moderního Německa*, 129–130.

⁸⁵ Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 212–214.

⁸⁶ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 44.

situace se zhoršila v srpnu roku 1961, po postavení Berlínské zdi. Nedůvěra vůči státnímu systému byla směřována i k osobě kancléře Konrada Adenauera. Jedním z Adenauerových politických kroků vnímaných veřejností sporným způsobem byla Hallsteinova doktrína vyhlášená v září roku 1955. Tato doktrína přisuzovala Spolkové republice Německo statut legitimního zástupce německého národa a zavrhl možnost udržovat diplomatické styky se státem, který uznává Německou demokratickou republiku.⁸⁷

Nedůvěra vůči Adenauerovi byla ještě prohloubena v roce 1962 takzvanou *aférou Spiegel*. Na podzim roku 1962 bylo při cvičení NATO zjištěno, že civilní obrana není v SRN dostačující a týdeník *Spiegel* publikoval na toto téma značně kritický článek. Sporný záťah provedený podle praktik podobných nacistickým metodám, skončil pro jedenáct zaměstnanců periodika zatčením a obviněním z úniku tajných informací. Po této aféře rezignoval ze svého postu ministr obrany Franz-Josef Strausse a následně svou rezignaci na rok 1963 naplánoval i sám Konrad Adenauer. Samotný článek nebyl tím nejdůležitějším článkem v této kapitole německé historie, ale pomohl vyvolat závažné politické změny. *Aféra Spiegel* rozpoutala debaty týkající se otázek fungování svobodných principů v demokratickém státě.⁸⁸ Konrada Adenauera na postu kancléře vystřídal Ludwig Erhard.

V roce 1966 došlo k vytvoření takzvané „velké koalice“, která vznikla jako prostředek k vyřešení krizových situací změny. Koalice vznikla mezi Sociálnědemokratickou stranou Německa (SPD), Křesťanskodemokratickou unií Německa (CDU) a Křesťanskosociální unií Bavorska (CSU). Tuto koalici již od počátku mladá generace odsuzovala. Nespokojené hlasy převážně studentů směřovaly k osobě Kurta George Kiesingera, který aktivně vystupoval na ministerstvu zahraničí v nacistickém Německu a Franze Josefa Strausse spojeného s *aférou Spiegel*. Fungování velké koalice bylo považováno za porušení demokratických principů uvnitř politických stran a návrat společnosti k nacistické minulosti. Jedním z kritizovaných bodů vlády velké koalice se staly nouzové zákony, které upravovaly určité pravomoci bezpečnostní politiky. Právě snaha o nepřijetí těchto zákonů do ústavy se stala jedním

---

⁸⁷ H. Müller, *Dějiny Německa* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001), 364–365.

⁸⁸ Mary Fulbrook, *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost* (Praha: Grada, 2010), 155–156.

z cílů studentských hnutí. Koalice také napomohla k rozšíření vznikajícího generačního konfliktu mezi starší generací a mladší generací usilující o demokratickou společnost nezatíženou otázkami spoluúčasti na hrůzách vyplývajících z nacistické minulosti.⁸⁹

Šedesátá léta se nesla v uvolněné atmosféře, která přinášela do popředí dosud tabuizovaná témata. Ve Spolkové republice Německo se tato témata týkala v největší míře nacistické minulosti. O historii Německa po roce 1933 se do té doby nemluvalo a neučilo se o ní ani ve školách. Nová generace začala svou revoltou odmítat vše, co dokázali jejich rodiče, a jedním z důvodů bylo potlačování snahy o vyrovnání se s nacistickou minulostí.⁹⁰ V roce 1963 byl zahájen ve Frankfurtu nad Mohanem soudní proces s vedoucími pracovníky koncentračního tábora v Osvětimi. Všichni obžalovaní tvrdili, že o systematickém vraždění nevěděli a ani neprojevovali lítost nad hrůzami, které se v Osvětimi odehrávaly. Tyto procesy napomohly k rozšíření informací o tak dlouho zamlčovaném tématu. Novým poznatkem bylo i rozšíření viny na velké množství lidí, kdy už za zločiny nebylo zodpovědných pouze pár lidí, ale stovky možných pachatelů, kteří žijí v německé společnosti. Tyto procesy přispěly k novým pohledům historického bádání této doby, ale i k rozvoji práva. Nacismus se od této doby stal vyhledávaným tématem v tisku, televizi, i jako téma k diskusi v domácnostech.⁹¹

I když po druhé světové válce prošlo Německo procesem denacifikace, bylo v roce 1951, na základě obnovovacího zákona, spousta lidí i přes svou nacistickou minulost znovu zaměstnána, popřípadě dostala penzi za službu Třetí říši. Na začátku padesátých let bylo 40 – 80 % úředníků bývalých členů Národně socialistické německé dělnické strany. Adenauer některé bývalé nacisty dosazoval i na důležitá místa ve svém kabinetu. Jedním z nejvýznamnějších příkladů je Hans Globke vystupující na postu vojenského poradce. Globke napsal v roce 1935 oficiální výklad norimberských rasových zákonů.⁹² Objevily se i další kontroverzní příklady na politické scéně ve Spolkové republice Německo, které radikální studenti považovali za pozůstatky fašismu. Tento jejich názor se prohloubil při vzniku velké koalice, kdy někteří význační

---

⁸⁹ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 78–79.

⁹⁰ Tony Judt, *Poválečná Evropa* (Praha: Slovart, 2008), 428.

⁹¹ „Německé vzpomínání na minulost,“ <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2005/4/nemecke-vzpominani-na-minulost/>.

politici rozhodující o fungování země byli prokazatelně spjati s nacistickým režimem (například Kurt George Kiesinger). Díky změně paradigmatu zkoumání minulosti, se začaly prosazovat spíše než dějiny politické, dějiny sociální, a tím se do popředí dostaly otázky týkající se všedních dnů a fungování společnosti.⁹³ Nová témata o více možnostech při chápání minulosti probouzely v mladé generaci a intelektuálních kruzích radikální postoje vedoucí ke snaze o změnu stávajícího společenského řádu.

2.1.3. Ekonomická situace

Obnově poválečného hospodářství ve velké míře pomohla pomoc Spojených států Amerických. Plán evropské obnovy realizován pomocí Marshallova plánu hrál významnou roli pro ekonomickou obnovu Západního Německa. Značná finanční pomoc ve výši téměř jedné a půl miliardy dolarů⁹⁴ a důvěra v německé hospodářství napomohla ke stimulaci ekonomické aktivity. Tyto investice rozproudily produktivnější přístupy v celém hospodářství.⁹⁵ Německý strmý hospodářský vzestup, nazývaný jako „hospodářský zázrak“ se stal jedním ze znaků posuzování ekonomické situace ve Spolkové republice Německo.⁹⁶ Padesátá léta byla obdobím budování prosperující společnosti. Rychlý poválečný ekonomický úspěch přinesl lidem důvěru v budovaný demokratický systém a tím i určitou oddanost potřebnou při budování státu, ve kterém by se neopakovaly praktiky z dob Hitlera. V padesátých letech si lidé v západním Německu zvykli na nový, pohodlný způsob života obklopený spotřebním zbožím, jako byly například televize, ledničky a automobily. Život v této společnosti napomohl mnoha lidem ve snaze o potlačení myšlenek na nacistickou minulost.⁹⁷ Ale překvapivý ekonomický růst padesátých let začal v šedesátých letech slábnout. V letech 1966 – 1967 zažívala Spolková republika Německo hospodářskou recesi. Tento stav byl vysvětlován nedostatečným fungováním vzdělávacích institucí. Vzdělání a kvalifikovaní lidé přicházeli z Německé demokratické republiky a zaujíмали potřebná pracovní místa, ale po stavbě Berlínské zdi v roce 1961 tento „přiliv“ schopných lidí

---

⁹² Mary Fulbrook, *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost* (Praha: Grada, 2010), 146.

⁹³ „Německé vzpomínání na minulost,“ <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2005/4/nemecke-vzpominani-na-minulost/>.

⁹⁴ Viz příloha č. 4: Přehled finanční pomoci čerpané z Marshallova plánu (dokument).

⁹⁵ Mary Fulbrook, *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost* (Praha: Grada, 2010), 142–143.

⁹⁶ H. Müller, *Dějiny Německa* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001), 362.

⁹⁷ Mary Fulbrook, *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost* (Praha: Grada, 2010), 144–146.

skončil a důkladná reforma školství se stala zásadní otázkou pro budoucí fungování státu.⁹⁸

2.1.4. Univerzitní systém

S příchodem studené války byla rivalita mezi zeměmi východního a západního bloku přítomná ve všech společenských odvětvích, včetně vzdělávání. Úroveň vzdělávání byla důležitá nejen jako jeden z faktorů fungující země, ale i jako určitá hnací síla pro rozvoj hospodářství, který vycházel ze schopností vzdělaných lidí. Počátkem šedesátých let Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj označila úroveň vzdělání ve Spolkové republice Německo za velmi nízkou, když tuto „mizérii ve vzdělání“ přirovnala v celosvětovém měřítku k úrovni vzdělání v Ugandě. Tato skutečnost mohla zásadně změnit pohled na SRN jako na rozvíjející se a prosperující stát, proto se stala velmi akutní otázkou zásadní reforma vzdělávacího systému. V únoru 1964 se v týdeníku *Christ und Welt* vyjadřoval ke špatnému stavu německého vzdělávání filozof a odborník na problematiku vzdělávání Georg Picht. Svými poznatky, které později uveřejnil v knize s názvem *Katastrofa německého vzdělávání*, poukazyval na potřebu zdvojnásobení počtu maturantů, učitelů, i rozšíření univerzit, což by vedlo ke zlepšení ekonomické situace země. Ralf Dahrendorf, odborník na vzdělávací politiku, viděl tyto reformy školství jako jeden z pilířů budování poválečné demokracie. Expanze vzdělání měla zlepšit postavení jedince ve společnosti, učinit z něj více svobodného člověka, který má právo na adekvátní vzdělání. Tyto myšlenky, které se rychle rozšířily ve společnosti, napomohly k vytvoření impulsů, které vedly k budování nových institucí zajišťujících zlepšení univerzitního systému, jako byla například Spolková a zemská komise pro plánování vzdělávání.⁹⁹

Dalším důvodem zakládání nových škol byla již zmíněná početná generace baby boomu a s ní spojené problémy s nedostatečnou kapacitou míst na školách. A protože byl výběr kvalitní školy pro mladou generaci zásadní, všechny univerzity čelily velké kritice ze strany studentů, kteří si plně uvědomovali potřebu kvalitního vzdělání pro získání perspektivního oboru ve stále se rozvíjející společnosti. Stávající způsob

---

⁹⁸ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 42–43.

⁹⁹ Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 201–203.

výuky nedokázal podle studentů přinést dostatečné profesní vzdělání, které by zvýšilo jejich možnosti uplatnit se na trhu práce.¹⁰⁰ Studenti vnímali univerzity jako příliš konzervativní a jedním z hlavních důvodů kritiky univerzit byla nedostatečná denacifikace ve školství, kdy byli někteří profesori poznamenáni nacistickou minulostí, v několika případech byli v minulosti dokonce členy NSDAP nebo SS.¹⁰¹

Dalším bodem na seznamu kritiky univerzit bylo vyloučení některých kontroverzních témat z učebních osnov. Byli jimi například marxismus, kolonialismus a psychoanalýza. Samotné fungování univerzit v čele s hierarchickými autoritativními strukturami představovaly pro studenty symbolické spojení se společností, která fungovala podle stejného řádu porušujícího demokratické principy. Snaha změnit společnost a její nedemokratické instituce začala vytvářením nových alternativních struktur v podobě zakládání nových univerzit. První univerzitou takového typu byla Kritická univerzita studentů, dělníků a žáků¹⁰² v Západním Berlíně.¹⁰³

Hlavní úlohu v studentském hnutí zaujímaly hlavně frankfurtská univerzita Johanna Wolfganga Goetheho¹⁰⁴ a Svobodná univerzita v Berlíně¹⁰⁵. Svobodná univerzita v Berlíně vznikla v roce 1948 jako demokratický protipól nedemokratické Humboldtovy univerzity, která se nacházela ve Východním Berlíně. Svobodná univerzita vznikla na základě jedinečného modelu, kdy takto vysoká míra studentského spolurozhodování neměla jinde v Německu obdoby. Volení studenti řídili vlastní výbory, parlament i správní radu, která dokonce volila děkany z řad profesorů. Studenti měli hlas na všech úrovních hierarchie fungování Svobodné univerzity. Což se ale postupem času měnilo, když si někteří členové fakulty dokázali držet vlastní výsady

---

¹⁰⁰ Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 33–34.

¹⁰¹ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 154.

¹⁰² Kritische Universität der Studenten, Arbeiter und Schüler

¹⁰³ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 154–159.

¹⁰⁴ Johann Wolfgang Goethe-Universität

¹⁰⁵ Freie Universität Berlin

a v roce 1960 již byla efektivní účast studentů na ovládní chodu univerzity na nulovém bodě.¹⁰⁶

2.2. *Zahraniční vlivy*

Protestní hnutí šedesátých let je nutné sledovat v mezinárodním kontextu událostí. Rozšíření moderních technologií a rostoucí míra globalizace přinesla větší informovanost veřejnosti nejen o domácích, ale v největší míře o zahraničních událostech. Televize nyní dostupná v téměř každé domácnosti informovala o kubánské revoluci, francouzské válce v Alžírsku, osvobozené boje v belgickém Kongu, Bolívii i Venezuele a další střety ze zemí třetího světa. Diváky ve Spolkové republice Německo zaujaly i události z více industrializovaných zemí. Jedním z diskutovaných témat se stalo i sílící černošské hnutí a boje proti rasismu ve Spojených státech. Událostí, která nejvíce hýbala společností po celém světě a napomohla jako jedna z prvních impulsů vzniku levicově orientovaných protestních hnutí, byla válka ve Vietnamu.¹⁰⁷

2.2.1. *Válka ve Vietnamu*

Válka ve Vietnamu se stala jedním z hlavních témat protestů šedesátých let po celém světě. Ve Spolkové republice Německo byl vietnamský konflikt zobrazován ve spojitosti s problémy fungování třetího světa spíše než jako kritika americké zahraniční politiky. Hnutí, která se angažovala v protestech v šedesátých letech, viděla řešení problémů třetího světa jako způsob jakým dosáhnout svých cílů a i tamní revolucionáře¹⁰⁸ považovala za hrdiny.¹⁰⁹

Nesouhlasné projevy proti vedení války ve Vietnamu a její podpory ze strany vlády západního Německa byly veřejně publikovány na plakátech, kterými v noci z 3. na 4. února 1966 studenti polepili zdi Západního Berlína i kampus Svobodné univerzity. Tyto plakáty vypracovala skupina Subverzivní akce jako reakci na obnovené

¹⁰⁶ Richard L. Merritt. „The Student Protest Movement in West Berlin.“ *Comparative Politics* Vol. 1 No. 4 (Jul., 1969): 518-520. Accessed May 14, 2015, <http://www.jstor.org/stable/421493/>.

¹⁰⁷ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 152.

¹⁰⁸ Jakými byli například Ho Chi Min a Che Guevara.

¹⁰⁹ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 101.

bombardování USA Severního Vietnamu, které probíhalo v lednu 1966. Policie odstranila většinu plakátů a za tuto ilegální akci kritizující vládu zatkla pět lidí. Následně SDS 5. února zorganizovala demonstraci, které se zúčastnilo 2500 studentů. Tak velký počet demonstrujících vedl až k dvacetiminutovému zablokování provozu na nejvýznamnější nákupní ulici Kurfürstendamm. Z tohoto dne je i známé hození devíti vajec na Americký dům a spuštění americké vlajky na půl žerdi. Tento incident se stal v atmosféře studené války jedním ze symbolů antiamerikanismu v Západním Berlíně.¹¹⁰

Protesty proti válce ve Vietnamu se v Berlíně konaly již od poloviny šedesátých let a měly povahu spíše interních nenásilných demonstrací. Změnu v projevu proti událostem v zemích, které nemohou samy rozhodovat o svém osudu, jako byl například Vietnam, přinesla návštěva iránského šáha Rezy Pahlavího 2. června 1967. V Persii, kde byl šáh Pahlaví císařem, panovala diktatura a známé byly i zprávy o krutém mučení z rozkazu samotného šáha. Demonstrace, kterou organizoval Socialistický svaz německého studentstva¹¹¹, protestovala proti šáhovu vedení země i proti samotné skutečnosti, že byl v zemi přivítán „na červeném koberci“, což značilo podporu jeho počínání ze strany SRN. Šáhova ochranka složená ze zástupců jeho tajné policie studenty umravňovala obušky, ale hlavní událostí, která vedla k masové mobilizaci studentů, bylo zastřelení studenta Benna Ohnesorga na demonstraci u Německé opery.¹¹² Fotografie Ohnesorga ležícího na ulici a nad ním se sklánějící ženy v elegantním kožichu¹¹³ se stala jedním z nejvýznamnějších obrazů německého studentského hnutí v šedesátých letech a právě tyto události z 2. června 1967 přinesly rychlý nárůst sympatizantů a podporu širší veřejnosti.¹¹⁴

Protestní akce proti zahraniční politice USA ve Vietnamu pokračovaly, stejně tak jako snaha o rozšíření informovanosti o těchto událostech. 17. – 18. února se na Technické univerzitě v Berlíně koná první Mezinárodní kongres o Vietnamu¹¹⁵

¹¹⁰ Martin Klimke, *The other alliance: student protest in West Germany and the United States in the global sixties* (Princeton: Princeton University Press, 2010), 49–50.

¹¹¹ Sozialistischer Deutscher Studentenbund (SDS)

¹¹² Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 218–219.

¹¹³ Viz příloha č. 5: Zastřelený student Benno Ohnesorg (fotografie).

¹¹⁴ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 97.

¹¹⁵ Viz příloha č. 6: Mezinárodní kongres o Vietnamu 17. únor 1968 (fotografie).

pořádaný Socialistickým svazem německého studentstva. Po přednesech účastníků kongresu, mezi kterými byli například i Daniel Cohn-Bendit, se koná závěrečná demonstrace v ulicích Berlína, při které 15 000 účastníků vyvolává Ho Či Minovo jméno.¹¹⁶

2.2.2. Nová levice

Intelektuálním základem hnutí šedesátých let se staly myšlenky vycházející z nové levice. Sociální význam tohoto společensko-politického hnutí se mění na základě kontextu situace v dané zemi, popřípadě i samotným procesem rozšiřování, kdy se různé vnímání hlavních myšlenek nové levice přejímá mezi odlišně smýšlejícími nositeli.¹¹⁷ Základní ideje nové levice se rozšířily i do Spolkové republiky Německo, kde její zastánci odmítali politickou i ekonomickou koncentraci moci ve prospěch decentralizované společnosti a bojovali proti vykořisťování v zemích třetího světa. I zde byl kladen důraz na spontánnost a objevování řešení prostřednictvím přímých akcí, spíše než vytváření přesných programů hnutí.¹¹⁸ Ale i témata nové levice bylo třeba rozvíjet a rozšiřovat, k čemuž ve Spolkové republice Německo napomáhaly dvě hlavní periodika, kterými byli *Argument* a *Nová kritika*. Oba tyto časopisy vycházely s podporou SDS. *Argument* vytvořil díky prezentacím kritických teorií základnu celé německé levice a *Nová kritika* se zabývala komplexně socialismem a domácí i zahraniční politikou SRN.¹¹⁹

Hlavním myslitelem působícím v Nové levici, který svými myšlenkami inspiroval protestní hnutí v SRN, byl Herbert Marcuse a jeho v té době nejčastěji citovaná díla *Eros a civilizace* a *Jednorozměrný člověk*. Marcuse mluvil o kritickém stavu společnosti, ve které je jedinec ovlivněn konzumní společností, dotvářen podle hodnot společnosti a ovládán sdělovacími prostředky.¹²⁰ Marcuse se stal hlavním

¹¹⁶ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 11–13.

¹¹⁷ Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě*, 20–21.

¹¹⁸ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 34.

¹¹⁹ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 172–184.

¹²⁰ Herbert Marcuse, *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti* (Praha: Naše vojsko, 1991), 32–35.

ideologickým lídrem studentského hnutí v Západním Německu, dokonce pro SDS i přednášel, ale jeho vliv byl postupně od roku 1967 nahrazován revolučními praktikami Che Guevary a Mao Ce Tunga.¹²¹

2.3. *Vznik hnutí*

Hlavními otázkami, proti kterým studenti ve Spolkové republice Německo byly nouzové zákony, vysokoškolská reforma, problémy v zemích třetího světa, převážně ve Vietnamu, a celkově autoritářská povaha společnosti. Studenti při mobilizaci často využívali argumenty pracující s obavami z opakování hrůz nacistického režimu, o kterém se v období šedesátých let začalo mluvit více a s větší otevřeností. Právě nacistická minulost vyvolávala značné napětí ve společnosti a rozšiřovala potřebu jedince pomoci zabránit omezování demokracie.

Omezování demokracie revoluční hnutí viděla v první řadě v předkládaných nouzových zákonech a proti schválení těchto zákonů vystupovala i Mimoparlamentní opozice¹²². APO vznikla jako opozice proti velké koalici a protestovala proti plánovaným zákonům pro nouzový stav, proti jadernému zbrojení a odsuzovala nečinnost federální vlády proti válce ve Vietnamu. Od poloviny šedesátých let značně ovlivnila studentské hnutí a jednou z forem protestu bylo obléhání veřejných míst s využitím taktik „go in“, „sit in“ a „teach in“^{123, 124}.

Platformu hnutí šedesátých let tvořila ve Spolkové republice Německo převážně mladá generace, tvořená v největší míře vysokoškolskými studenty a značnou část tvořila i kriticky smýšlející inteligence. Studenti kritizovali konzumní společnost a s ní spojené snahy o uspokojování materiálních potřeb, kdy se tyto snahy staly nejdůležitější činností jedince a tím se ničilo jeho svobodné smýšlení. S tímto

¹²¹ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 208.

¹²² Ausserparlamentarische Opposition (APO)

¹²³ Jedná se o strategie pasivního odporu, které studenti převzali z USA a jejich podstata spočívala v provokacích a narušování veřejného pořádku viz Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 162.

¹²⁴ „Studentenbewegung,“ last modified May 17, 2012, http://www.planet-wissen.de/politik_geschichte/deutsche_politik/studentenbewegung/.

pesimistickým náhledem na fungování konzumní společnosti souvisel i generační konflikt mezi poválečnou generací vyrůstající v materiálním dostatku a jejich rodiči, kteří nechtěli opakovat strádání, které zažili během druhé světové války.¹²⁵

2.3.1. Počáteční fáze mobilizace hnutí

Protesty na univerzitní půdě, v tomto případě na Svobodné univerzitě v Berlíně, začaly 7. května 1965. Na tento den studenti plánovali k výročí porážky nacismu akci s názvem „Restaurace nebo nový začátek – Spolková republika dvacet let poté“, která byla rektorem Svobodné univerzity zakázána. Jako důvod uvedl rektor pozvání publicisty Ericha Kubyho, který získal v roce 1958 zákaz vstupu na území univerzity za její přirovnání k nesvobodné univerzitě ve Východním Německu. Všeobecný studentský výbor¹²⁶ považoval rektorův zákaz za omezování svobody projevu i omezování práv studentů a proti tomuto autoritářskému počínání vedení univerzity vyzývali studenty k protestu.¹²⁷

Studenti bojovali o svá práva v jejich postavení na univerzitní půdě, ale snaha zabránit schválení nouzových zákonů pro ně byla zásadnější, protože šlo o celospolečenský problém. Nouzové zákony byly brány jako způsob, jakým vláda mohla omezovat demokracii a přinášely i strach z možnosti navrácení se k totalitnímu režimu. Ve snaze o informovanost ohledně pravé podstaty nouzových zákonů se konalo několik kongresů, například kongres s názvem Nouzový stav demokracie¹²⁸, který se konal 30. října 1966 ve Frankfurtu nad Mohanem. Tato konference byla ukončena pochodem 24 000 lidí.¹²⁹ Ohromnou účast ukázaly protesty konající se proti schválení těchto zákonů, kdy se například 11. května 1968 protestní akce s názvem „Pochod na Bonn“¹³⁰ zúčastnilo šedesát tisíc osob. Schválením nouzových zákonů 30. května

¹²⁵ Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 212–213.

¹²⁶ Allgemeiner Studentenausschuss - AStA

¹²⁷ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 31.

¹²⁸ Notstand der Demokratie

¹²⁹ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 85.

¹³⁰ Sternmarsch nach Bonn

1968 ale přineslo ohromné zklamání pro studentská hnutí, byl to fakt, který dokázal jejich neschopnost změnit mocenské vztahy ve společnosti.¹³¹

Dalším zásadním bodem, proti kterému se studentská hnutí snažila bojovat, byla otázka vydavatelství Axela Springera¹³², který vlastnil 78 procent denního tisku a časopisů, které byly v oběhu v Berlíně, což tvořilo téměř třetinu tisku v západním Německu. Monopolní postavení Springerova tisku zkoumal i parlament, což ale skončilo v roce 1968 bez výsledku.¹³³ Od roku 1967 zahájily některé Springerovy plátky, v největší míře bulvární *Bild Zeitung*, mediální kampaň proti protestním hnutím. Na tento mediální útok reagovala SDS vlastní kampaní s názvem „Vyvlastněte Springera!“¹³⁴. Podstatou byla výzva k bojkotování tisku vlastněného Springerem a obsazování redakcí. Tyto akce rozdmýchaly další iniciativu na stránkách médií, kde bylo často napadáno i jméno Rudi Dutschke.¹³⁵ Právě událost z 11. dubna 1968, kdy byl Rudi Dutschke postřelen, stejně jako smrt Benna Ohnesorga v červnu 1967, zvedla vlnu solidarity ze strany široké veřejnosti po celém světě.¹³⁶

Z atentátu na Dutschkeho všichni automaticky obvinili Springerův tisk a během 11. a 12. dubna několik tisíc studentů zaútočilo na budovy redakcí v Hamburku, Frankfurtu nad Mohanem a Mnichově. Protestující stavěli i pouliční barikády, které měly ztížit distribuci periodik. Velikonoční neděle 14. dubna 1968 se nesla ve znamení protestního pochodu 12 000 lidí v ulicích Berlína. Rozhořčení nad atentátem na hlavní postavu hnutí ve Spolkové republice Německo rozpoutalo studentské protesty i před dalšími budovami Springerova koncernu, ale například i před německými ambasádami v Amsterdamu, Římě, Paříži, Vídni, Praze, Londýně, Miláně, Tel Avivu, Torontu a New

---

¹³¹ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakcí Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 162.

¹³² Axel Caesar Springer (2. 5. 1912 – 22. 9. 1985) byl německý novinář, zakladatel vydavatelství Axel Springer, jedné z největších vydavatelských společností v Evropě. „Axel Caesar Springer,“ last modified May 14, 2015, <http://www.financnici.cz/axel-caesar-springer#cv>.

¹³³ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 86–87.

¹³⁴ Enteignet Springer!

¹³⁵ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakcí Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 167.

¹³⁶ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 86–87.

Yorku.¹³⁷ Postřelení hlavního ideologa hnutí napomohlo i k dalšímu prošetření otázky Springerova monopolu, kdy Spolkový sněm došel k závěru, že je ohrožována svoboda tisku stanovená v ústavě a Springer musel některé magazíny prodat.¹³⁸

2.4. Hnutí

2.4.1. Socialistický svaz německého studentstva

Nejvýznamnější úlohu v protestním hnutí šedesátých let ve Spolkové republice sehrál Socialistický svaz německého studentstva (SDS), který vznikl jako součást sociálnědemokratické strany (SPD) v roce 1946. Po prohlubující se rozličnosti názorů mezi SDS a SPD, kdy se SDS více přibližovala k Nové levici a SPD se v Bad Godesbergu odklonila od marxistické tradici, došlo 6. listopadu 1961 k oddělení SDS. Prohlášením o vzájemném vylučování působení obou organizací došlo v SDS k určitému sebepoznání jako avantgardní organizace usilující o sociální změnu ve společnosti, které mělo poskytnout alternativu k existujícímu řádu.¹³⁹ I po odloučení od SPD dokázalo SDS úspěšně vést marxistickou i neomarxistickou teorii, i pomocí levicových periodik *Argument* a *Nová kritika*. „Od poloviny šedesátých let se stal nejpočetnějším svazem na německých univerzitách. V univerzitních pobočkách SDS probíhaly marxistické pracovní kruhy, byly pořádány semináře, na spolkové úrovni kongresy a mezinárodní konference. K největším kongresům patřily v roce 1965 „Demokracie před nouzovým stavem“¹⁴⁰, „Vietnam – příkladová analýza“¹⁴¹ v roce 1966 (zde byl hlavním řečníkem Marcuse) a dva kongresy v letech 1967 – 1968.¹⁴² Svými semináři a pracovními kruhy seznamovali studenty s marxistickými texty a tím docházelo ke značnému rozšiřování členské základny i spojování s jinými studentskými

¹³⁷ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 87.

¹³⁸ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakcí Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 167.

¹³⁹ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 98–99.

¹⁴⁰ Demokratie vor dem Notstand

¹⁴¹ Vietnam – Analyse eines Examples

¹⁴² Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakcí Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 149.

nebo odborovými organizacemi, nebo diskusními kluby, jako byl například republikánský *Club*.¹⁴³

Jedním z podnětů, které formovaly orientaci SDS bylo uskupení Subverzivní akce (SA), které vzniklo z avantgardní umělecké skupiny SPUR. Subverzivní akce vznikla v roce 1952 v Mnichově a založil ji Dieter Kunzelmann a usilovala o přeměnu společnosti s využitím revolučních buněk zakládaných i v ostatních německých velkoměstech. Do SA vstoupil v roce 1963 i Rudi Dutschke, pozdější ikona nejen SDS i celého hnutí šedesátých let ve Spolkové republice Německo. Připojením přímých subverzivních akcí došlo v SDS k propojení tradičního marxismu a neomarxismu vedoucímu ke vzniku revolučně vystupující mládežnické organizace bojující proti autoritativnímu fungování státu.¹⁴⁴

Revoluční možnosti v Německu skupina „vybraných“ konzultovala v červnu 1966 u Kochelského jezera, kde se probírala různá intelektuální témata, jako například dílo Herberta Marcuse Jednorozměrný člověk a plánovaly se tu i následné provokativní akce. K provedení těchto akcí vznikla počátkem roku 1967 revoluční komuna s názvem Komune I.¹⁴⁵ Inspiraci k vytvoření této skupiny našli členové SDS ve Spojených státech. Spoustu postřehů o fungování revolučních skupin v Americe měli vrchní představitelé hnutí nejen z médií, ale i z vlastních návštěv a poznatků, například Rudi Dutschke díky své americké manželce Gretchen.¹⁴⁶

2.4.2. Rudi Dutschke

Charismatická osobnost a nejvýznamnější představitel studentského hnutí v Západním Německu, Rudi Dutschke, se narodil 7. března 1940 v Schönfeldu v Braniborsku. Poté, co po maturitě v roce 1958 nebyl přijat ke studiu žurnalistiky

¹⁴³ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 98–99.

¹⁴⁴ Martin Valenta, *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza* (Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011), 150–151.

¹⁴⁵ Valenta, *Revoluce na pořadu dne*, 153.

¹⁴⁶ Martin Klimke, *The other alliance: student protest in West Germany and the United States in the global sixties* (Princeton: Princeton University Press, 2010), 74.

na lipské univerzitě, protože nechtěl vstoupit do Lidové policie¹⁴⁷, odešel do Západního Berlína a zde začal studovat sociologii na Svobodné univerzitě. Členem SDS se stal v roce 1964 a začal jej svým přístupem měnit skupinu radikálnější směrem, než fungovala doposud. Po smrti Benna Ohnesorga byla tato radikalizace značně urychlena. Rudi, jako charismatický a velmi působivý řečník, se stal vůdcem antiautoritářského hnutí. Kampaň, kterou proti němu vedl koncern Axela Springera a následný atentát, přinesl stejně jako zabití Ohnesorga, ohromnou podporu hnutí, která byla viditelná na množství lidí, kteří se zúčastnili demonstrací nejen v Německu. Dutschke umírá roku 1979 na následky rozsáhlého poškození mozku, které mu způsobila jedna z kulek vystřelená 11. dubna 1968 Josefem Bachmannem.¹⁴⁸

Dutschke se snažil o revoluční změnu zevnitř evropské periferie. Osvobozenecká hnutí třetího světa tvořila prvotřídní modely revolučního vědomí, které chtěl přenést do Západního Německa. Chtěl přetvořit kritickou teorii na politickou akci, která by aktivovala revoluci ve společnosti. Aktéři změny, která měla přinést revoluci, byly skupiny na okraji společnosti, protože dělnická třída byla zmanipulována prostředím konzumní společnosti, tyto myšlenky Dutschke převzal převážně z děl Herberta Marcuse.¹⁴⁹ Kritiku myšlenek hnutí Dutschke popisuje jako existenciální znechucení a vztek nad pokrytectvím Západu, ne pouze abstraktní teorie. V těchto jeho projevech se odráží idealizace situace ve třetím světě.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Volkspolizei – východoněmecká armáda

¹⁴⁸ Jaroslav Pažout, *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století* (Praha: PROSTOR, 2008), 197–198.

¹⁴⁹ Martin Klimke and Joachim Scharloth, *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 100–101.

¹⁵⁰ Vladimir Tismaneanu, *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia* (Budapest: Central European University Press, 2011), 76–78.

3. KOMPARACE

Hnutí, která vznikala v kontextu šedesátých let, se stala celosvětovým fenoménem a právě z tohoto důvodu by se neměla hodnotit pouze z národní perspektivy, ale vývoj hnutí a jeho mobilizační dynamika se odvíjí od daných příčin a impulsů vycházejících z historického vývoje země, kterými se mění hodnotové i cílové orientace jednotlivých hnutí.¹⁵¹

3.1. *Situace v zemích*

Poválečný vývoj Francie a Spolkové republiky Německo probíhal odlišným způsobem, což mělo vliv i na specifické utváření poválečné společnosti v obou zemích. Demoralizované a válkou zničené Německo se navíc potýkalo s rozdělením na dva státy tolik odlišného politického zřízení. Západní Německo si z druhé světové války odneslo pozici viníka a tyрана páchajícího všechno zlo, které se v tomto období objevilo. Francie si s sebou nesla generála de Gaulla, který upevněním svého postavení ve státě dokázal držet zemi v jím schválených autoritářských kolejích. Odlišný poválečný vývoj v obou zemích přinesl specifické podmínky pro vznik reformních hnutí, ale například demografické změny v podobě poválečného baby boomu ve Francii a velké množství přistěhovalců do Západního Německa, vynesly do popředí potřebu řešení problému nedostatku v obou zmíněných zemích. Nejzávažnějším problémem ovlivněným demografickými změnami, který měl vliv na nepokoje šedesátých let, byla nedostatečná kapacita univerzit.

Francie i Spolková republika Německo po válce využila možnost pomoci z Marshallova plánu¹⁵² a ekonomický nárůst počátku šedesátých let rozšířil vymoženosti konzumní společnosti širšímu množství obyvatel. V druhé půlce šedesátých let se v obou zemích objevila ekonomická stagnace. Studentská hnutí využívala ekonomickou situaci ke kritice ekonomického tlaku kapitalismu na jednotlivce, který je konzumní společností utlačován a vykořisťován. Nový a pohodlný způsob života vytvářel pro jedince daný žebříček hodnot postavený na snaze uspokojit materiální potřeby a budovat kariéru, tato myšlenka byla studenty, inspirovanými myšlenkami

¹⁵¹ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 105.

¹⁵² Viz příloha č. 4: Přehled finanční pomoci čerpané z Marshallova plánu (dokument).

Herberta Marcuse, interpretována jako systematická manipulace jedincem.¹⁵³ Kritika konzumní společnosti napomohla i k vytvoření generačního konfliktu, kdy mládež nepoznamenaná nedostatkem války nemohla pochopit hodnoty uznávané jejich rodiči.¹⁵⁴

Generační konflikt se stal jedním ze zásadních impulsů k radikalizaci mládeže. Liberalizace šedesátých let a nové možnosti s příchodem moderních vymožeností, v největší míře se objevil význam rozšiřování televizního vysílání, vynesly do popředí dosud spíše zamlčovaná témata, kterými byly pro francouzskou společnost válka v Alžírsku a v Západním Německu období nacismu. Válka v Alžírsku se dostala více do povědomí lidí díky televizi, kde mohli vidět průběh událostí na vlastní oči, a tím si i uvědomit vinu Francie, jako národa, který páchá zločiny. Toto „uvědomění“ napomohlo mladé generaci v počátečních projevech snažení o změnu ve společnosti, kdy byli zatíženi vinou „mlčících rodičů“. V obou zemích byl generační konflikt značně poznamenaný zamlčováním zločinů minulosti. Kritika rodičů za neprojevení zájmu o změnu a vzdor proti celé této generaci vycházel i z obecné neúcty k autoritám, která vycházela ze základních myšlenek členů Nové levice.

Otázka „minulých událostí“ se objevila jak ve Francii, tak i ve Spolkové republice Německo, kde byla zásadnější. Francie se musela vypořádat s hrůznými činy francouzských vojáků v Alžírsku a Západní Německo bylo i po konci války zásadně ovlivněno nacismem. Nedostatečná denacifikace a s ní spojené působení lidí zatížených nacistickou minulostí ve významných funkcích, vedlo studenty k rozhořčení a snaze o zničení jakýchkoli připomínek nacistické minulosti, čímž chtěli zajistit demokratické fungování společnosti. Strach z opakování minulosti v SRN byl pro vznik hnutí šedesátých let zásadní. Studentská hnutí vystupovala proti schválení plánovaných nouzových zákonů, které omezovaly demokratické principy a připomínaly podobu některých prvků fungování země v nacistickém období. Rozpor s demokratickým zřízením země studenti interpretovali také v případě nakladatelství Axela Springera, který porušoval ústavou dané principy monopolu.

---

¹⁵³ Herbert Marcuse, *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti* (Praha: Naše vojsko, 1991), 27.

¹⁵⁴ Edgar Wolfrum, *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek* (Brno: Barrister & Principal, 2008), 212.

3.2. *Zahraniční impulsy*

Hnutí šedesátých let vznikala v kontextu války ve Vietnamu, která se stala jedním z hlavních symbolů při radikalizaci studentů. Zásadnější vliv na mobilizaci hnutí se objevil ve Spolkové republice Německo než ve Francii. Jedním z důvodů bylo postavení vrchních představitelů k americké zahraniční politice v této oblasti, kdy Charles de Gaulle 31. srpna 1966 silně kritizoval americkou válku ve Vietnamu. Obvinil Spojené státy z přímé agrese ve Vietnamu a naléhal na stažení všech vojenských jednotek, aby bylo možné diplomatické urovnání konfliktu.¹⁵⁵ Tímto svým projevem uklidňoval situaci ve Francii, kde neproběhla taková mobilizace proti válce ve Vietnamu, jako v Západním Německu, kde spolkový kancléř Ludwig Erhard veřejně podporoval americkou zahraniční politiku ve Vietnamu a ujistil Spojené státy, že v této otázce mají v SRN hlavního spojence.¹⁵⁶ Ze zahraničních vlivů se projevila inspiraci z revolučních hnutí třetího světa, podle kterých byla utvářena hesla doprovázející demonstrace a objevovaly se i portréty místních revolucionářů.

Samotný poválečný vývoj ve světě přispěl ke vzdoru studentských hnutí proti fungování společnosti. Nastupující studená válka a s ní přichozí možnost vybrat si mezi „Východem a Západem“, byla pro mladou generaci, odsuzující autoritativní způsob fungování společnosti, příliš svazující, tedy i nesvobodná, a proto chtěli vytvořit novou společnost fungující mimo „bipolární rozdělení světa“. Mimo rozdělení světa studenti také kritizují nedostatečnou diskusi o atomovém zbrojení, zrůdnost stalinského komunismu i demokratický socialismus v rozvinutých kapitalistických státech.¹⁵⁷

Inspirace z amerického hnutí Nové levice byla zásadní jak v SRN, tak i ve Francii. Propagovali základní postoje, převzaté z amerického hnutí, jakými byl převážně boj proti utlačování, který vycházel z manipulace a vykořisťování ze strany státu. Představitelé Nové levice využili studium Marxových raných spisů, odkud převzali teorie o odcizení. Ve společnosti chtěli jednotlivce přeměnit, zbavit vznikajícího odcizení v konzumní společnosti a povzbudit ho ke snaze o zapojení

---

¹⁵⁵ Eugenie M. Blang, *Allies at Odds: America, Europe, and Vietnam, 1961-1968* (Blue Ridge Summit, PA, USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2011), accessed March 5, 2015, ProQuest ebrary, Web, 103.

¹⁵⁶ Blang, *Allies at Odds*, 133.

¹⁵⁷ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 18.

do politického a sociálního dění na základě informovanosti. Jedním z dalších základních principů byl vzdor vůči establishmentu a nesouhlas s imperialismem.¹⁵⁸ Revoluční silou ve společnosti měla být podle Herberta Marcuse inteligence, čehož se studenti chopili a liberalizací rozvinuté kritické myšlení se stalo hybnou silou ve snaze o změnu společnosti. Základní teze Nové levice se projevíly v obou zemích, ale dosahování jejich cílů a menší odchylky ve vykládání některých teorií se vytvořily v souladu s hlavními myšlenkami hnutí na základě specifické situace v zemi.

3.3. *Vznik hnutí a počátek mobilizace*

V počáteční fázi událostí šedesátých let se podnětem k mobilizaci staly zásadní kritické události, největším impulsem byla ofenziva Tet 30. ledna 1968. Další kritické události byly spíše místního charakteru. Ve Francii byly těmito kritickými událostmi jakékoli zásahy vlády, jako například zavření škol, nebo zatčení studentů. Jakýkoli takový krok vedl k větší nespokojenosti studentů, k rozšíření jejich požadavků, čímž se zvětšil i počet sympatizantů a k většímu počtu demonstrantů se přidával stále větší počet policistů, který znovu rozdmýchával rozzuření demonstrujících.¹⁵⁹ K tomuto stále se vyvíjejícímu cyklu přispěla i policejní brutalita, která přispěla k rozšíření řad revoltujících studentů.

V Západním Německu, kde některé studentské organizace již fungovaly, jako například SDS, ale počátkem šedesátých let se transformovaly, přicházely již s jasnější vizí plánovaných akcí a dosažení cílů vedoucích ke změně společnosti. K mobilizaci, stejně jak ve Francii, přispěly kritické události, v tomto případě to bylo zabití studenta Benna Ohnesorga 2. června 1967 a atentát na Dutschkeho 11. dubna 1968, na který reagovali demonstrující po celém světě.¹⁶⁰

Univerzity ve Francii i v Západním Německu odrážely celospolečenské problémy. V univerzitním systému kritizovali autoritářský způsob vedení univerzity bez možnosti zasahovat do procesu fungování univerzity, který například na Svobodné

¹⁵⁸ David Caute, *The year of the barricades: a journey through 1968* (New York: Harper & Row, 1988), 33.

¹⁵⁹ Ingrid Gilcher-Holtey, *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě* (Praha: Vyšehrad, 2004), 20–21.

¹⁶⁰ Michael Schmidtke, *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany* (In: South Central Review. 16–17, 1999–2000, 4–1), 87.

univerzitě v Berlíně původně byl, ale počátkem šedesátých let byl minimální. Dále studenti nesouhlasili s tabuizováním některých témat, od diskusí o nacistické minulosti, přes marxistické teorie. Ve Francii se k nespokojenosti s univerzitním systémem přidal pocit frustrace z prostředí univerzity v Nanntere a v Západním Německu byla zásadní otázka stále aktivních profesorů, kteří byli zatíženi nacistickou minulostí.

Odchylku, v působení studentských hnutí ve Francii a v SRN, vytvořila otázka apolitičnosti. Francouzské studentské hnutí bylo stejně jako celá společnost silně apolitické, kdežto v Západním Německu došlo k vytvoření Mimoparpiílamentní opozice, instituce, která byla schopná vystupovat proti schválení nouzových zákonů. I když šlo hnutím v obou zemích o celkovou přeměnu společnosti, ve Francii převážně na základě nízké organizovanosti a chybějící alternativy ke stávajícímu systému, byla nejzásadnější otázkou změna fungování univerzit, která byla jasněji definována. V SRN, vzhledem k stále se vracejícím myšlenkám na nacistické období, byla přeměna společnosti na základě demokratických principů, které nouzové zákony jasně porušovaly, nejdůležitějším cílem.

3.4. Hlavní hnutí a jejich lídři

Nejvýznamnějším hnutím ve Francii bylo Hnutí 22. března v čele s Danielem Cohn-Benditem a v SRN Socialistický svaz německého studentstva (SDS) s Rudi Dutschkem. Pro zformování hlavní podstaty hnutí, využili jejich představitelé myšlenky inspirované Novou levicí, převážně Herberta Marcuse a jeho postoje proti kapitalistickým strukturám společnosti a revolucionářů ze zemí Třetího světa, například Ernesta Che Guevary. Své úsilí o změnu společnosti a antiautoritářské postoje hnutí započala hnutí snahou o revoluci zastaralého univerzitního systému. Revoluce, o kterou hnutí usilovala, měla být revolucí, popřípadě radikální změnou vědomí. Tato revoluce musela být zahájena menšinou, která prostřednictvím provokací (Francie), nebo přímými akcemi (SRN), měla rozšířit nové vědomí do celé společnosti. Celkově byla teorie akcí vytvářena „v pohybu“, podle vyvíjející se situace v zemi.¹⁶¹

---

¹⁶¹ Vladimír Tismaneanu, *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia* (Budapest: Central European University Press, 2011), 77.

Daniel Cohn-Bendit i Rudi Dutschke se stali symbolem hnutí a „mediálními hvězdami“ nepokojů v šedesátých letech. I když se oba inspirovali mysliteli Nové levice, přinášeli do jejich interpretací prvky své osobnosti. Bendit záměrně upravoval své projevy, kterými sice upoutal a pobavil publikum, ale nic závažného nesdělil. V jednání kladl důraz na spontánnost. Dutschke naopak měl ze zkušeností se Subverzivní akcí jednání více promyšlené a inspirace třetím světem se odrážela v jeho projevech.

ZÁVĚR

Problémy, jakými byly poválečné demografické změny v podobě baby boomu, špatná ekonomická situace a zastaralý, nedostačující univerzitní systém, se objevily jak ve Francii, tak i ve Spolkové republice Německo a vedly v obou zemích k napětí v mladé generaci. Tyto impulsy vedoucí k projevům nespokojenosti se projevíly v obou zemích téměř stejným způsobem, ale v důsledku odlišné vnitropolitické situace se snahy o dosažení zlepšení, i samotné cíle, lišily. Dopad 2. světové války, zejména všudypřítomné zatížení nacistickou minulostí, strach z navrácení režimu Třetí říše a velký počet přistěhovalců, ztěžoval poklidné fungování společnosti ve Spolkové republice Německo. I když studenti v obou zemích vystupovali proti byrokratickému systému a pomocí změny univerzitního systému, chtěli změnit celou společnost, v apolitické Francii chyběla potřebná alternativa, která by vedla až k takové změně. V SRN na druhou stranu otázka schválení nouzových zákonů vedla k vytvoření Mimoparlamentní opozice a větší mobilizaci, protože na rozdíl od přeměny univerzitního systému, schválení nouzových zákonů mělo omezovat demokratické možnosti všech občanů Západního Německa.

Válka ve Vietnamu se stala zásadním impulsem ve vývoji studentských hnutí v šedesátých letech v obou zemích. Rozdílný byl postoj vedoucích představitelů zmíněných států k americké zahraniční politice ve Vietnamu, což mělo vliv na následnou mobilizaci, která byla rozsáhlejší v SRN. Méně se lišily ideologické podstaty studentských hnutí. I když došlo k určité přeměně některých prvků při vykládání teorií Nové levice, základní ideje, jakými bylo vystupování proti utlačování jedince státem, kritika autoritářského kapitalistického systému, byrokracie a fungování konzumní společnosti, zůstaly zakořeněny ve studentských hnutích obou zemí.

Mobilizace probíhala podle podobného vzorce, kdy se hlavními podněty k rozšíření hnutí staly kritické události. Ve Francii těmito událostmi byly jakékoli zásahy ze strany státu a ve Spolkové republice Německo smrt Benna Ohnesorga a atentát na lídra SDS. Cílem nejdůležitějších studentských hnutí, tedy Hnutí 22. března ve Francii a SDS v Západním Německu, byla přeměna společnosti, kterou měla započít

přeměna univerzitního systému. Ale u obou hnutí se objevovaly specifické prvky. Ve Spolkové republice Německo byly těmito prvky převážně snahy zatížené nacistickou minulostí a ve Francii to byla spontánnost, kterou prezentoval i lídr Hnutí 22. března, Daniel Cohn-Bendit.

Hlavním cílem této práce bylo pomocí odpovědí na položené otázky potvrdit či vyvrátit hypotézu, že vznik studentských hnutí ve Francii a ve Spolkové republice Německo vykazoval společné znaky, cíle a myšlenky, a to i přes odlišný poválečný vývoj v obou zemích. Při analýze problematiky vzniku studentských hnutí jsem se v první řadě zaměřila na popis situace v zemi, která vytvořila impuls k vzniku, popřípadě radikalizaci studentských hnutí. Příčinami vzniku studentských hnutí se v obou zemích staly demografické změny, ekonomická stagnace, zastaralý a nevyhovující univerzitní systém a vnitropolitické problémy. Hlavní impulsy, které vedly k vzniku a počátku působení hnutí byly počínající protesty na univerzitách, ve Francii protesty na fakultě v Nanntere a ve Spolkové republice Německo protesty po zákazu projevu Ericha Kubyho na Svobodné univerzitě a co se týče zahraničních událostí, nejdůležitějším impulsem se stala válka ve Vietnamu a ofenziva Tet z počátku roku 1968.

Vznik hnutí neprobíhal stejným způsobem. Během událostí vznikaly menší skupiny a diskusní kroužky, například kolem časopisů, které rozváděly myšlenky Nové levice, ale vznik nejdůležitějších studentských hnutí se lišil. Socialistický svaz německého studentstva nevznikl v šedesátých letech, ale pouze se počátkem šedesátých let transformoval, kdežto Hnutí 22. března vzniklo až během nepokojů roku 1968. Vznik hnutí byl ovlivněn specifickými problémy dané země. Ve Spolkové republice Německo došlo k transformaci SDS po politických změnách v zemi a ve Francii Hnutí 22. března vzniklo spíše jako reakce na vývoj událostí. Tento přístup je vidět i v působení hnutí, kdy v Západním Německu hnutí řešila i politické otázky, jakými bylo schválení nouzových zákonů a vznik Mimoparlamentní opozice, ve Francii se věci vyvíjely spontánněji podle specifického vývoje během roku 1968. Hlavní myšlenky obou hnutí vycházející z Nové levice byly velmi podobné a hlavní cíl, kterým byla přeměna univerzitního systému a následně společnosti, byl stejný. Až další požadavky vyplývající z vnitropolitické situace v zemi a odlišného poválečného vývoje, například v SRN schválení nouzových zákonů a odstoupení funkcionářů zatížených nacistickou

minulostí, se lišily. Na základě prozkoumání problematiky vzniku studentských hnutí v šedesátých letech ve Francii a ve Spolkové republice Německo, jsem došla k závěru, že tento proces vykazoval společné znaky, cíle a myšlenky, ale v důsledku odlišného poválečného vývoje lze nalézt i neshodné prvky.

Summary

This thesis deals with the comparison of the genesis of student movement in France and in the Federal Republic of Germany in the sixties of the twentieth century. The issues that emerged in France and in Federal Republic of Germany after the Second World War, like the postwar demographic changes, poor economic situation and the outdated university system, help to create the tension in the society. Students in both countries disagreed with the bureaucratic system in the society as well as universities. The student movement wanted to change the university system and then change the society in the same way. The conversion of society in the Federal Republic of Germany was more complicated than in France, because of the Nazi past and the considered approval of the emergency laws. In addition to dissatisfaction with the political situation and the university system, there was the Vietnam War as one of the causes of radicalization of the movement. The ideological foundation of the movement was inspired by the ideas of the New Left. There were the specific elements appropriate to the situation in France and in Federal Republic of Germany, which shaped the major student movement in the sixties. The movement in West Germany was more devoted to political issues, on the other hand, in France, the movement developed more spontaneously. By examining the issue of formation of the student movement in the sixties in France and the Federal Republic of Germany, I concluded that this process showed common features, objects and ideas, but as a result of various post-war development there are different elements of the genesis of student movement.

Použitá literatura

Bergmann, Uwe et al. *Rebellion der Studenten oder Die neue Opposition*. Reinbek bei Hamburk: Rowohlt, 1968.

Blang, Eugenie M.. *Allies at Odds: America, Europe, and Vietnam, 1961-1968*. Blue Ridge Summit, PA, USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2011. ProQuest ebrary. Web. 5 March 2015.

Caute, David. *The year of the barricades: a journey through 1968*. New York: Harper & Row, 1988.

Cohn-Bendit, Daniel and Dammann Rüdiger. *1968 die Revolte*. Frankfurt am Main: S. Fischer, 2007.

Cohn-Bendit, Daniel: *Wir haben so geliebt, die Revolution*. Frankfurt am Main: Athenäum, 1987.

Cornils, Ingo and Sarah Waters. *Memories of 1968: international perspectives*. New York: Peter Lang, 2010.

Dreyfus-Armand, Genevieve and Laurent Gervereau. *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde*. Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988.

Dreyfus-Armand, Genevieve et al. *Les années 68: le temps de la contestation*. Brusel: Editions Complexe, 2000.

Fraser, Ronald et al. *1968: a student generation in revolt*. New York: Pantheon Books, 1988.

Frei, Norbert. *1968: Jugendrevolte und globaler Protest*. Mnichov: Deutscher Taschenbuch, 2008.

Fulbrook, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010.

Gilcher-Holtey, Ingrid. *Hnutí '68 na Západě: Studentské bouře v USA a západní Evropě*. Praha: Vyšehrad, 2004.

Hanley, D. L., A. P. Kerr and N. H. Waites. *Contemporary France: Politics and Society Since 1945*. Routledge, 2005.

Hobsbawn, E. J. *Věk extrémů: krátké 20. století 1914 – 1991*. Praha: Argo, 1998.

Hoctan, Caroline. *Mai 68 en revues. Paris: Institut mémoires de l'édition contemporaine*. Paris: IMEC, 2008.

Joffrin, Laurent. *Mai 68: Histoire des Evenements*. Paris: Seuil, 1988.

Johnson, Richard. *The French Communist Party versus the Students: Revolutionary Politics in May – June 1968*. New Haven: Yale University Press, 1972.

Judt, Tony. *Poválečná Evropa*. Praha: Sloart, 2008.

Klimke, Martin. *The other alliance: student protest in West Germany and the United States in the global sixties*. Princeton: Princeton University Press, 2010.

Klimke, Martin and Joachim Scharloth. *1968: Handbuch zur Kultur- und Mediengeschichte der Studentenbewegung*. Bonn: Bundeszentrale für Politische Bildung, 2008.

Klimke, Martin and Joachim Scharloth. *1968 in Europe: a history of protest and activism, 1956 – 1977*. New York: Palgrave Macmillan, 2008.

Kudrna, Jaroslav et al. *Dějiny Francie*. Praha: Svoboda, 1988.

Kurlansky, Mark. *1968: rok, který otřásl světem*. Praha: Slovart, 2007.

Labro, Philippe. *Mai/Juin 68: ce n'est qu'en debut*. Paris: Édit. et Publ. Premières, 1968.

Marcuse, Herbert. *Counterrevolution and revolt*. Boston: Beacon Press, 1972.

Marcuse, Herbert. *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*. Praha: Naše vojsko, 1991.

Müller, H. *Dějiny Německa*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.

Pažout, Jaroslav. *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Praha: PROSTOR, 2008.

Ross, Kristin. *May '68 and its afterlives*. Chicago: University of Chicago Press, 2002.

Seidman, Michael. *The imaginary revolution: Parisian students and workers in 1968*. New York: Berghahn, 2004.

Schmidtke, Michael. *Cultural Revolution or Cultural Shock? Student Radicalism and 1968 in Germany*. In: *South Central Review*. 16–17, 1999–2000, 4–1, s. 77-89.

Šiklová, Jiřina. *Stoupenci proměn*. Praha: Kalich, 2012.

Tismaneanu, Vladimir. *Promises of 1968: crisis, illusion and utopia*. Budapest: Central European University Press, 2011.

Valenta, Martin. *Revoluce na pořadu dne: kritická teorie Frankfurtské školy a její recepcce v německém protestním levicovém hnutí šedesátých let dvacátého století, Frakci Rudé armády a německé straně Zelených: diskursivní analýza*. Praha: Matfyzpress: Ústav pro studium totalitních režimů, 2011.

Weber, Henri. *Que reste-t-il de mai 68?: essai sur les interprétations des „Événements“*. Paris: Seuil, 1998.

Wolfrum, Edgar. *Zdařilá demokracie: dějiny Spolkové republiky Německo od jejich počátků až po dnešek*. Brno: Barrister & Principal, 2008.

Elektronické zdroje

Bonvalet, C. et al. *Renewing the Family: A History of the Baby Boomers*. Switzerland: Springer, 2015. Accessed May 14, 2015. http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9783319085449-c1.pdf?SGWID=0-0-45-1481403-p176815298/.

Boudon, Raymond. „The French University Since 1968.“ *Comparative Politics* Vol. 10 No. 1 (Oct., 1977): 100-102. Accessed May 14, 2015, <http://www.jstor.org/stable/421911/>.

Merritt, Richard L. „The Student Protest Movement in West Berlin.“ *Comparative Politics* Vol. 1 No. 4 (Jul., 1969): 516-533. Accessed May 14, 2015. <http://www.jstor.org/stable/421493/>.

Sharpe, Laura. „Mai 68: Une Revolution Culturelle.“ *Senior Honors Projects Paper 31* (2006): 1-34. Accessed May 14, 2015. <http://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=srhonorsprog>.

Berliner Zeitung. „Wie anno 1967.“ Last modified April 1, 2014. <http://www.berliner-zeitung.de/berlin/benno-ohnesorg-wie-anno-1967,10809148,26724712.html>.

Cohn-Bendit. „Daniel Cohn-Bendit – Biography.“ <http://www.cohn-bendit.eu/en/dany/bio>.

Dějiny a současnost. „Německé vzpomínání na minulost.“ <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2005/4/nemecke-vzpominani-na-minulost/>.

Kknihovna. „Enragés a situacionisté v okupačním hnutí: Francie, květen-červen 1968.“
Last modified February 11, 2011.
<https://kknihovna.wordpress.com/2011/02/11/enrages-a-situacioniste-v-okupacnim-hnuti-francie-kveten-cerven-1968/>.

Le Figaro. „22 mars 1968: l'émergence de Cohn-Bendit.“ Last modified March 24, 2008. <http://www.lefigaro.fr/actualites/2008/03/21/01001-20080321ARTFIG00764--mars-l-emergence-de-cohn-bendit.php>.

Osobnosti.cz. „Axel Caesar Springer.“ Last modified May 14, 2015.
<http://www.financnici.cz/axel-caesar-springer#cv>.

Planet Wissen. „Studentenbewegung.“ Last modified May 17, 2012. http://www.planet-wissen.de/politik_geschichte/deutsche_politik/studentenbewegung/.

Statistiques de l'état civil, Insee. „La population de la France: Une croissance sans précédent depuis 1946.“ Accessed May 14, 2015.
http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ip444.pdf.

The George C. Marshall Foundation. „Examples of Marshall plan aid.“ Last modified May 14, 2015. <http://marshallfoundation.org/marshall/the-marshall-plan/history-marshall-plan/examples-marshall-plan-aid/>.

World Socialist Web Site. „1968: The general strike and the student revolt in France.“ Last modified May 28, 2008. <http://www.wsws.org/en/articles/2008/05/may1-m28.html>.

Zones subversives. „Le mouvement du 22 mars, entre théorie et pratique.“ Last modified December 12, 2011. <http://www.zones-subversives.com/article-le-mouvement-du-22-mars-entre-theorie-et-pratique-92125637.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet narozených dětí od roku 1946 do roku 1990 ve Francii (graf)

Příloha č. 2: Karikatura Charlese de Gaulla (obrázek)

Příloha č. 3: Univerzita v Nanntere (fotografie)

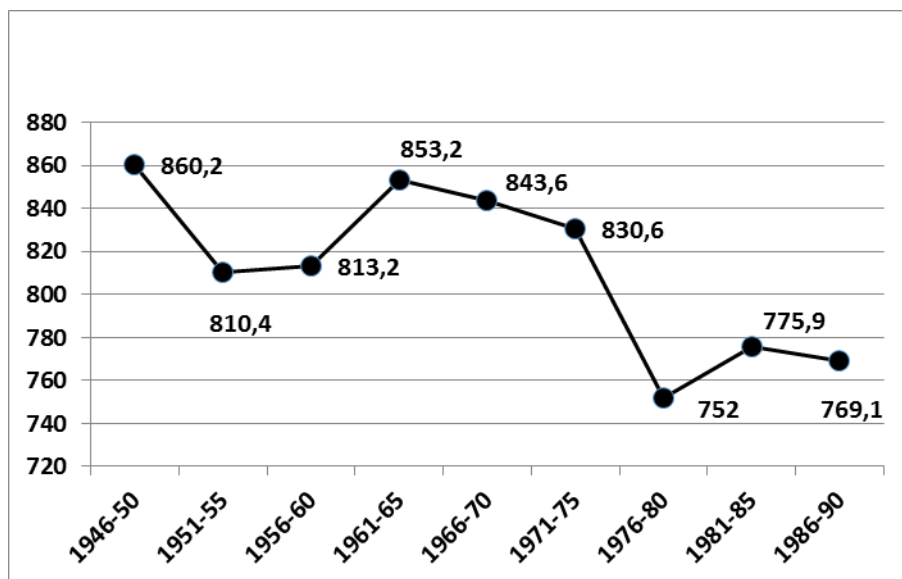
Příloha č. 4: Přehled finanční pomoci čerpané z Marshallova plánu (dokument)

Příloha č. 5: Zastřelený student Benno Ohnesorg (fotografie)

Příloha č. 6: Mezinárodní kongres o Vietnamu 17. únor 1968 (fotografie)

Přílohy

Příloha č. 1: Počet narozených dětí od roku 1946 do roku 1990 ve Francii (graf)¹⁶²

¹⁶² Statistiques de l'état civil, Insee, „La population de la France: Une croissance sans précédent depuis 1946,“ accessed May 14, 2015. http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ip444.pdf.

Příloha č. 2: Karikatura Charlese de Gaulla (obrázek)¹⁶³

---

¹⁶³ “Budeme se snažit transplantovat“ viz Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 129.

Příloha č. 3: Univerzita v Nanntere (fotografie)¹⁶⁴

---

¹⁶⁴ Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 102.

Příloha č. 4: Přehled finanční pomoci čerpané z Marshallova plánu (dokument)¹⁶⁵

<u>"Marshall Plan" Assistance</u>			
<u>Grants and Loans by Country, April 3, 1948 - June 30, 1952</u>			
(Millions of Dollars)			
COUNTRY	Total	Grants	Loans
GRAND TOTAL FOR ALL MARSHALL PLAN COUNTRIES			
(Obligations Basis)	\$13,325.8	\$11,820.7	\$1,505.1
<u>Europe</u>			
Austria	677.8	677.8	-
Belgium-Luxembourg	559.3 ^{a/}	491.3	68.0
Denmark	273.0	239.7	33.3
France	2,713.6	2,488.0	225.6
Germany, Federal Republic	1,390.6	1,173.7	216.9 ^{b/}
Iceland	29.3	24.0	5.3
Ireland	147.5	19.3	128.2
Italy (Including Trieste)	1,508.8	1,413.2	95.6
Netherlands* (Excluding Indonesia)	982.1	832.6	149.5
Norway	255.3	216.1	39.2
Portugal	51.2	15.1	36.1
Sweden	107.3	86.9	20.4
United Kingdom	3,189.8	2,805.0	384.8
Regional	407.0 ^{c/}	407.0 ^{c/}	-
<u>Other</u>			
Greece	706.7	706.7	-
Turkey	225.1	140.1	85.0
Indonesia (Netherlands East Indies) ^{d/}	101.4	84.2	17.2

^{a/} Loan total includes \$65.0 million for Belgium and \$3.0 million for Luxembourg; grant detail between the two countries is not separable.

^{b/} Includes an original loan figure of \$16.9 million, plus an additional \$200.0 million representing a pro-rated share of grants converted to loans under an agreement signed February 27, 1953.

^{c/} Includes the following: U.S. contribution to European Payments Union capital fund, \$361.4 million; General Freight Account (not attributable by country), \$33.5 million; and European Technical Assistance Authorizations (multi-country or regional), \$12.1 million.

^{d/} Marshall Plan aid to the area now comprising Indonesia was extended through the Netherlands, prior to transfer of sovereignty on December 30, 1949.

Statistics and Reports Division
Office of Program and Policy Coordination
Agency for International Development
August 24, 1967

¹⁶⁵ „Examples of Marshall plan aid,” last modified May 14, 2015, <http://marshallfoundation.org/marshall/the-marshall-plan/history-marshall-plan/examples-marshall-plan-aid/>.

Příloha č. 5: Zastřelený student Benno Ohnesorg (fotografie)¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ „Wie anno 1967,“ last modified April 1, 2014, <http://www.berliner-zeitung.de/berlin/benno-ohnesorg-wie-anno-1967,10809148,26724712.html>.

Příloha č. 6: Mezinárodní kongres o Vietnamu 17. únor 1968 (fotografie)¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Genevieve Dreyfus-Armand and Laurent Gervereau, *Mai 68: Les mouvements étudiants en France et dans le monde* (Paris: Bibl. de Documentation Internationale Contemporaine, 1988), 31.